

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Väsentlighetsbedömning

En kvalitativ studie av hur en revisors erfarenhet
påverkar en väsentlighetsbedömning

Företagsekonomiska institutionen
Externredovisning
Kandidatuppsats
VT 15

Författare
Tilda Wikner
Matilda Åvall

Handledare
Gunnar Rimmel

2015-05-29

FÖRORD

Vi vill ta tillfället i akt att tacka alla de fantastiska människor som hjälpt oss genom arbetet med denna studie. Först och främst ett stort tack till alla respondenter som tagit sig tid att ställa upp på intervjuer. Utan er medverkan hade studien inte varit möjlig.

Tack till vår handledare Gunnar Rimmel för det stöd och den konstruktiva kritiken du gett oss.

Vi vill också tacka alla kurskamrater som delat vår situation och kommit med värdefulla idéer, råd och synpunkter när vi slitit våra hår.

Tack till våra nära och kära för att ni stått ut med diverse humörsvängningar och vårt ständiga tjat om uppsatsskrivande.

Ett stort tack till alla caféer där vi ockuperat bästa platserna och snyltat wi-fi en hel dag trots att vi bara köpt en kaffe.

Drygt två månaders uppsatsskrivande närmar sig nu sitt slut. I drygt två månader har vi synkroniserat våra liv dag som natt, vardag som helg. Vi vill därför också passa på att tacka oss själva för att vi stått ut med varandra i ur och skur och efter denna studies slut fortfarande är vänner!

Tack!

Göteborg 2015-05-29

Tilda Wikner

Matilda Åvall

SAMMANFATTNING

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet,
Kandidatuppsats, Externredovisning HT 15

Titel: En kvalitativ studie av hur en revisors erfarenhet påverkar en väsentlighetsbedömning

Författare: Tilda Wikner och Matilda Åvall

Handledare: Gunnar Rimmel

Bakgrund och problemdiskussion: Väsentlighetstal är en grundsten vid genomförandet av en revision som används för att bestämma omfattningen av revisionen men även för att bedöma väsentligheten i de felaktigheter som hittas. Att det inte finns någon reglering kring hur ett väsentlighetstal ska beräknas, utan att detta ska göras med revisorns professionella omdöme, gör att bedömningarna blir väldigt subjektiva. Då bedömningarna blir individuella och det finns stora erfarenhetsskillnader är det intressant att undersöka hur detta påverkar en väsentlighetsbedömning.

Frågeställning: Hur påverkar arbetslivserfarenhet inom revision en revisors väsentlighetsbedömning?

Syfte: Syftet med studien är att undersöka vilken påverkan en revisors arbetslivserfarenhet har på en revisors väsentlighetsbedömning samt vilka andra faktorer som påverkar denna.

Avgränsningar: Studien ämnar ge en närmare bild av en revisors väsentlighetsbedömning och vilken roll revisorns erfarenhet spelar vid denna. De revisorer som ingår i studien arbetar inom de fem största revisionsbyråerna i Sverige och har olika lång arbetslivserfarenhet.

Metod: Studien omfattade kvalitativa intervjuer med åtta revisorer från tre av de fem största revisionsbyråerna i Sverige med olika lång erfarenhet. Det empiriska materialet har sedan analyserats främst mot resultat från tidigare studier på området.

Resultat och slutsatser: Studien har visat att en auktoriserad revisor sätter ett högre väsentlighetstal än en mindre erfaren kollega inom samma byrå, men även på stora skillnader mellan revisorerna inom olika byråer. Den slutsats som studien mynnar ut i är därför att erfarenhet, men även byråtillhörighet, är två faktorer som tillsammans påverkar en revisors väsentlighetsberäkning.

Förslag till fortsatt forskning: Att erfarenhet samt byråtillhörighet visats ha stor påverkan på en revisors väsentlighetsbedömning anses intressant att genomföra en fördjupad studie i med ett större urval.

Nyckelord: Revision, väsentlighet, väsentlighetsbedömning, väsentlighetstal, erfarenhet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 PROBLEMDISKUSSION.....	2
1.3 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.4 AVGRÄNSNINGAR	3
1.5 SYFTE.....	3
1.6 DISPOSITION.....	3
2. REFERENSRAM	4
2.1 BEGREPPSDEFINITIONER.....	4
2.2 REVISION OCH REVISORNS ROLL	4
2.3 VÄSENTLIGHET	7
2.3.1 ANVÄNDNING AV VÄSENTLIGHET I PRAKTIKEN	7
2.3.2 RISKBEDÖMNINGENS PÅVERKAN.....	9
2.3.3 KVALITATIVA OCH KVANTITATIVA FAKTORER.....	10
2.4 TIDIGARE STUDIER	10
3. METOD	13
3.1 KVALITATIV METOD.....	13
3.2 INSAMLING OCH URVAL.....	15
3.3 SAMMANSTÄLLNING OCH ANALYS	16
3.4 RELIABILITET OCH VALIDITET	16
3.5 METODKRITIK	17
4. EMPIRI	18
4.1 RIKTLINJER INOM BYRÅERNA	18
4.2 MINDRE ERFARNA REVISORER.....	18
4.2.1 CASE – TILLVERKNING AB	20
4.3 ERFARNA REVISORER	22
4.3.1 CASE – TILLVERKNING AB	24
5. ANALYS	27

6. SLUTSATS	31
6.1 DISKUSSION	31
6.2 VIDARE STUDIER	32
7. KÄLLFÖRTECKNING	33
8. APPENDIX	36
8.1 CASE – FINANSIELLA RAPPORTER.....	36
8.2 INTERVJUGUIDE.....	40

1. INLEDNING

Detta inledande kapitel har för avsikt att förse läsaren med en överblick av innehållet i studien. Kapitlet inleds med en bakgrund till studien som efterföljs av en problemdiskussion som slutligen mynnar ut i en problemformulering. Slutligen diskuteras syftet med att genomföra studien

1.1 BAKGRUND

Revision innebär att professionellt och skeptiskt planera, granska, bedöma och slutligen uttala sig om ett företags årsredovisning, bokföring och förvaltning. En revisor anlitas av företaget för att granska informationen som företaget lämnar om sin ekonomiska situation och förvaltningen samt kontrollerar att styrelse och VD fullgör sina uppdrag. Genom en revisors uttalande om företaget ges ökad trovärdighet åt företagets finansiella information (Trohammar 2006). Alla som direkt eller indirekt påverkas av företaget är intressenter (Frooman 1999). Förutom ägarna har andra intressenter så som kunder, leverantörer, kreditgivare, anställda samt stat och kommun stort intresse av revisionen som beslutsunderlag. Man brukar säga att revisionen sker i “the public interest”. Detta innebär att alla intressenter har direkt eller indirekt nytta av vad revisorn gör. Att använda sig av revision är ett kostnadseffektivt sätt för intressenterna att skapa tilltro till företagets ekonomiska rapportering istället för att själva behöva kontrollera dessa (Trohammar 2006).

Planeringsprocessen är en avgörande del i revisionsarbetet eftersom revisorn där beslutar om vad som ska granskas, hur granskningen ska ske, när granskningen ska genomföras och vem som ska utföra granskningen. Som grund för detta används ett väsentlighetstal. Begreppet *väsentlighet* är därmed grundläggande och avgörande för hur omfattande revisionen ska vara och vad det ska inriktas på. Fastställandet av väsentligheten görs redan under planeringsstadiet av processen, annars finns risk att granskningen fokuseras på fel områden eller att betydelsefulla faktorer missas (Trohammar 2006).

Efter finanskrisen hösten 2008 har EU börjat se över de regelverk som finns. Inom revisionsbranschen har revisorer fått utstå hård kritik för att de inte i tid varnade de banker som föll som en konsekvens av finanskrisen (FAR.se 2011). Även skandaler så som Enron och WorldCom genomgick har resulterat i kritik men också att hela revisorsyrket ifrågasatts (Gwilliam et al. 2008). EU-kommissionen beslutade efter finanskrisen att arbeta fram ett revisionspaket vilket resulterade i regelverket International Standards on Auditing (ISA) ersatte det tidigare RS regelverket (FAR.se 2011). Övergång från RS till ISA i Sverige genomfördes av FAR under 2011. Den största skillnaden mellan de båda regelverken ligger främst i att ISA lägger större vikt vid risk begreppet inom revision som en effekt av skandalerna. Risk har alltid varit en stor del av en revision, men fokus har då legat på den inneboende risken, medan ISA har en

tydligare riskbaserad ansats som inkluderar hur risker i omvärlden kan påverka såväl årsredovisningen som revisionen. Den nya ansatsen innebär revisorn har högre krav än tidigare att förstå vilka risker som finns kopplade till det reviderade företagens verksamhet (Lennartsson 2011).

1.2 PROBLEMDISKUSSION

“Revisorns fastställande av väsentlighet är en fråga om professionell bedömning och påverkas av revisorns uppfattning om de behov av finansiell information som användare av de finansiella rapporterna har” (ISA 320). Väsentlighet som den definieras i ISA 320 berör inte bara väsentlighetstal utan även andra omständigheter som ska begrundas vid en revision för att fastställa vilka konton och transaktioner som ska granskas och anmärkas på. Att fastställa ett belopp för att bedöma väsentlighet är inte heller nödvändigt enligt standarden. Enligt McKee och Eilifsen (2000) föredrar dock de flesta revisorer att använda sig av ett belopp för att skilja väsentliga konton och transaktioner från oväsentliga. Trots användningen av väsentlighetstalet ska även icke-kvantifierbara faktorer vägas in vid det slutgiltiga avgörandet om ett fel ska anses vara väsentligt.

Det finns inte några tydliga riktlinjer i regelverket ISA kring hur en väsentlighetbedömning ska göras så finns ingen samstämmighet mellan revisorer. ISA 320 slår dock fast att revisorn ska fastställa väsentlighetsnivån genom att använda sitt professionella omdöme och med hänsyn till intressenterna. Att det saknas tydlig reglering av beräkningen gör att fastställandet i stor utsträckning baseras på en subjektiv bedömning (Colman & May 2007). Detta innebär att storleken på ett väsentlighetstal i stor utsträckning blir beroende av vilken revisor det är som gör bedömningen.

Individuella skillnader i väsentlighetsbedömningar har genom åren i ett flertal studier försökt härledas till olika faktorer (Iskandar & Iselin 1999). Att dessa individuella skillnader helt eller delvis kan ses som en konsekvens av skillnader i arbetslivserfarenhet har visats av bland annat Krogstad, Etenstad och Shanteau (1984). Även av Messier (1983) och Wright & Abdolmohammadi (1987) kom fram till slutsatsen att erfarenhet är en påverkande faktor men endast påverkar vid mer komplexa revisionsbeslut. Att revisorns arbetslivserfarenhet tillsammans med byråttillhörighet påverkar väsentlighetsbedömningen visades vidare av Carpenter och Dirsmith (1992) samt av Bernardi och Arnold (1994).

Att arbetslivserfarenheten har visats ha betydelse vid en väsentlighetsbedömning har alltså tidigare visats på enligt studierna ovan. Samtliga av dessa är dock daterade före 2000-talet och det anses därför intressant att studera hur arbetslivserfarenhet eventuellt kan påverka en väsentlighetsbedömning idag.

1.3 PROBLEMFÖRMULERING

Med grund i ovanstående problemdiskussion och att det genom tidigare studier har funnits ett samband mellan arbetslivserfarenhet och storleken på det väsentlighetstal som används, anses det intressant att försöka besvara nedanstående frågeställning:

- *Hur påverkar arbetslivserfarenhet inom revision en revisors väsentlighetsbedömning?*

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Studiens inriktning är att närmare granska hur en revisor gör en väsentlighetsbedömning och kommer därför endast ge en övergripande bild av hela revisionsprocessen. Valet har gjorts att endast intervjua revisorer som är anställda inom de fem största revisionsbyråerna i Sverige. Med hänsyn till studiens omfattning har det empiriska materialet begränsats till åtta intervjuer.

1.5 SYFTE

I regelverket (ISA 320) ges stort utrymme för subjektiva bedömningar vid beräkningen av ett väsentlighetstal och författarna finner det därmed intressant att undersöka hur stora skillnader som finns mellan olika revisorer vid fastställandet av detta, samt om det går att härleda dessa differenser till skillnader i arbetslivserfarenhet. Syftet med denna studie är därmed att undersöka vilka faktorer som påverkar en revisors väsentlighetsbedömning vid revideringen av ett företag och då främst vilken roll arbetslivserfarenhet spelar i sammanhanget.

1.6 DISPOSITION

Studien inleds med en bakgrund där valt ämne för studien beskrivs, vilket mynnar ut i en problemdiskussion och problemformulering. Vidare presenteras syftet med att studera den presenterade frågeställningen. I referensramen presenteras sedan de teorier och tidigare studier som legat till grund vid genomförandet av studien. I metodkapitlet beskrivs och resoneras kring valt tillvägagångssätt samt hur intervjuerna bearbetats. Empirin redogör för de svar som erhållits från respondenterna för respektive studerad grupp, vilket i analysen kopplas ihop med teorierna från referensramen. Studien avslutas med en presentation av de slutsatser som kan dras utifrån analysen.

2. REFERENSRAM

I detta kapitel kommer de teorier och modeller som studien grundas på att presenteras. Inledningsvis presenteras definitioner på studiens viktigaste begrepp. Därefter ges en allmän redogörelse om revisionsprocessen. Vidare presenteras begreppet väsentlighetstal mer ingående, hur det beräknas och används samt de risker som påverkar bedömningen. Slutligen ges en redogörelse över utvalda tidigare studier inom samma område.

2.1 BEGREPPSDEFINITIONER

Nedan definieras de begrepp som anses vara av stor vikt för förståelsen av den teori och studie som vidare presenteras. Definitionen för väsentlighet kommer från regelverket RS, vilket företrädde ISA. Valet att i studien använda denna definition kommer av att det i ISA inte anses finnas en tydlig definition på begreppet. Definitionen från RS 320 anser dock av författarna av denna studie vara legitim även enligt det nya regelverket. Då en tydlig definition av väsentlighetstal inte stått att finna används författarnas egen definition.

Väsentlighet: *”Information är väsentlig om ett utelämnande eller en felaktighet kan påverka de beslut som användaren fattar på basis av informationen i de finansiella rapporterna. Graden av väsentlighet beror på postens eller felets storlek och på omständigheterna kring utelämnandet eller felet. Väsentlighet är därför mer en fråga om en tröskelnivå än en grundläggande kvalitativ egenskap som informationen måste ha för att vara av värde.” (RS 320)*

Väsentlighetstal: *“Det belopp som fastställs för att avgöra vad som är väsentligt både vad gäller vilka konton och transaktioner som är väsentliga att granska, samt vilka fel som man anser sig kunna acceptera.” (Författarnas egen definition, då definition av detta begrepp saknas.)*

Revisionsrisk: *“Den risk som finns för att revisorn ska göra ett felaktigt uttalande i revisionsberättelsen” (Trohammar 2006).*

2.2 REVISION OCH REVISORNS ROLL

Revisorns syfte med en revision är att fastställa om företagets finansiella rapporter kan anses vara fria från väsentliga felaktigheter, där felaktigheter syftar på både oegentligheter och rena felaktigheter (ISA 320). Målet med en revision är sedermera att ett uttalande kring om de finansiella rapporterna är upprättade kring det gällande regelverken ska kunna göras (Trohammar 2006).

När en revision genomförs så genomgås fyra huvudsakliga steg i revisorns uppdragsprocess: acceptering av uppdrag, planering, granskning och rapportering (Carrington 2010). I planeringsprocessen ska revisorn bestämma vad som ska granskas, hur, när och av vem. Det är i en revision omöjligt att granska samtliga konton och alla enskilda transaktioner då resurser och tid är begränsade. God kunskap om själva företaget är grunden för planering av revisionen. Av den anledningen påbörjas varje revision med en informationsinsamling som ska förse revisorn med information om det reviderade företagens externa och interna förhållanden för att förstå verksamheten och vilka risker som skulle kunna orsaka väsentliga fel i företagets årsredovisning. I detta ingår riskbedömningar och jämförelser från föregående år, prognoser, budget och branschinformation. Om informationsinsamlingen är väl genomförd har revisorn bra underlag för att planera granskningen så att denna koncentreras till de konton och transaktionsklasser där man ser att risken för väsentliga fel är störst (Trohammar 2006). Att vid planering av en revision sätta ett korrekt väsentlighetstal är av stor vikt då omfattningen av revisionen negativt korrelerar med storleken på väsentlighetstalet (Blokdijs, Driehuisen, Simunic, & Stein 2003).

En stor del av revisorns syfte är att granska den finansiella rapport som lämnas av företaget åt intressenterna. Revisorn måste därför vid granskningen hitta sådana väsentliga fel och förhållanden som kan påverka en intressents bedömning av de finansiella rapporterna. Väsentlighet uttrycks ofta i siffror som då kallas minimibelopp eller väsentlighetstal och det är dessa man utgår ifrån när man väljer vilka poster som ska granskas noga. Därmed spelar väsentlighetstalet en stor roll vad gäller revisionens omfattning (Trohammar 2006). Vid granskningen av företagets finansiella rapporter ska revisorn skaffa sig underlag, så kallade revisionbevis, för sina ställningstaganden i revisionsberättelsen. Revisorn ska då kontrollera och skapa sig en uppfattning om hur god intern kontroll företaget har och hur stor risken är för väsentliga fel (Trohammar 2006).

Vid granskningen kan två typer av granskningsmetoder användas - granskning av kontroller eller substansgranskning. Granskning av kontroller innebär att revisorn verifierar att företagets interna kontroller fungerar som de ska. Detta kan göras genom att exempelvis konversera med personal, studera hur företaget går tillväga med kontrollåtgärder, eller granska dokument. Substansgranskning syftar till att revisorn granskar information och bakomliggande transaktioner i ett utvalt antal poster i resultaträkningen och balansräkningen. Exempel på substansgranskningsåtgärder kan vara att revisorn är med vid lagerinventering, stämmer av en kostnadspost mot kvitton, eller kontrollerar budgetavvikelser (Trohammar 2006). Vilken metod revisorn använder beror till stor del på kvalitén av företagets interna kontroller, men vanligast är att man använder sig av en kombination av dessa (Spire 2012).

Under andra halvan av 1990-talet ändrade revisorerna tillvägagångssätt och började allt mer väga in företagsspecifika risker i sin bedömning av de företag de granskade, vilket fått termen BRA (Business Risk Audit) (Curtis och Turley 2007). Förespråkare för BRA antyder att detta

tillvägagångssätt har potential att förbättra revisionens effektivitet samt ge en fördjupad förståelse av ett företag, dess miljö och affärsprocesser genom vilka värde skapas. Detta skulle även vara det bästa sättet för en revisor att upptäcka bedrägerier bland personer med ledande befattningar, samt risken för att företaget skulle hamna på obestånd (Erickson, Mayhew, & Felix 2000). Sedan ISA infördes har fokus för revisorer skiftat mer mot att identifiera risker inom det reviderade företaget samt gett ett ökat krav på dokumentation (Herolf & Hjalmarsson 2009).

Curtis och Turley (2007) menar att i och med utvecklingen av BRA har revisorer allt mer valt att ta risker för att öka effektiviteten, och därmed även revisionsbyråns resultat. Risken att revisorn gör ett felaktigt utlåtande i revisionsberättelsen trots att det förekommer väsentliga felaktigheter i de finansiella rapporterna kallas för revisionsrisk (R_R) enligt ISA 200. Risk för att en felbedömning kan komma att göras måste därför beaktas av revisorn. Revisionsrisken är en funktion av "upptäcktsrisk" och "risken för väsentliga felaktigheter", och ska tas ställning till av revisorn redan i planeringsstadiet (Trohammar 2006). Enligt McKee och Eilifsen (2000) strävar de flesta revisionsbyråer efter att hålla en jämn nivå på revisionsrisken och man låter den risk som identifieras i det reviderade företaget avgöra vilket väsentlighetstal som ska användas.

ISA 200 definierar upptäcktsrisken (U_R) som "risken för att de åtgärder som en revisor utför för att minska revisionsrisk till en godtagbart låg nivå inte kommer att leda till upptäckt av en förekommande felaktighet som skulle kunna vara väsentlig, antingen enskilt eller tillsammans med andra felaktigheter." Denna risk är alltså direkt beroende av granskningens omfattning och inriktning. Risken för väsentliga felaktigheter innebär risken för att de finansiella rapporterna innehåller väsentliga felaktigheter före en revision och består av två olika risktyper, inneboende risk och kontrollrisk. Dessa två risktyper är företagets egna risker, vilka finns oberoende av om en revision genomförs eller ej, vilket gör att de inte kan påverkas av revisorn (ISA 200).

Inneboende risk (I_R) innebär risken att det blir fel i förvaltningen eller i redovisningen på grund av bolagets verksamhet. Detta skulle exempelvis kunna innebära komplexa och känsliga IT-system, tillgångar som starkt blir påverkade av ändrad efterfrågan, eller att förhållandena i företaget är invecklade vilket kan innebära svåra bedömningar vid värderingen av tillgångar och skulder (Frooman 2006).

Kontrollrisk (K_R) är risken att fel uppstår som inte upptäcks och förhindras i tid av företagets interna kontrollsystem. Detta skulle exempelvis kunna röra attesteringar av företagets löneutbetalningar eller fakturor. Kontrollrisken påverkas av hur företagets interna system för kontroll är utformat, samt vilken kompetens och integritet företagets ledning besitter. Inga interna kontrollsystem kan därför bli 100 procent tillförlitliga (Frooman 2006).

Sambandet mellan de olika risktyperna kan beskrivas i följande formel: $R_R = I_R * K_R * U_R$

2.3 VÄSENTLIGHET

2.3.1 ANVÄNDNING AV VÄSENTLIGHET I PRAKTIKEN

Väsentlighet definieras i ISA 320 som felaktigheter som enskilt eller i grupp kan påverka intressenters beslut baserade på företagets finansiella rapporter. Det är dock noterbart att väsentlighetsbedömningen ska göras med intressenterna som kollektiv i åtanke, de enskilda varierande behov som enskilda intressenterna kan ha måste alltså inte alla tillgodoses (ISA 320). Det ska dock antas att intressenterna har en viss grundläggande kunskap om företaget såväl som finansiell rapportering i allmänhet och att en relativt noggrann granskning av den finansiella informationen sker innan den ligger till grund för beslutsfattande (ISA 320).

Att ta hänsyn till intressenterna ansåg Holstrum och Messier (1982) kan vara problematiskt. De fann vid en jämförelse mellan revisorn, det granskade företaget och intressenterna till företaget, att intressenter generellt uppskattade väsentligheten till en lägre nivå än revisorn, medan företaget skulle göra det omvända. Problematiken anser de grundar sig i att det finns för lite kunskap om vilken effekt väsentlighetsbedömningen i sig kan ha de beslut intressenterna tar baserat på den finansiella information som lämnats av företaget (Holstrum & Messier 1982). Detta konstaterande gör även Messier år 2005.

ISA 320 kräver inte att väsentlighet kvantifieras utan endast att man vid en revision avgör väsentligheten av felaktigheter utefter dess eventuella påverkan på intressenters beslutsfattande. Regelverket ger därmed liten vägledning gällande hur beloppet ska beräknas, utan fastställer endast att beräkningen ska göras med hjälp av revisorns professionella omdöme. En ytterligare anledning till den knapphändiga vägledningen är att skillnaderna mellan såväl företag som branscher är för stora för att en generalisering ska kunna göras (Tuttle, Coller & Plumlee 2002). Enligt McKee och Eilifsen (2000) föredrar dock de flesta revisorer att använda sig av ett belopp för att skilja på väsentliga konton och transaktioner från oväsentliga. De menar även att ett rätt avvägd väsentlighetstal är avgörande för att kunna genomföra en optimal revision. Att sätta ett för högt väsentlighetstal ger att ett för litet stickprov tas för att ge tillräckligt underlag medan ett för lågt väsentlighetstal gör att ett för stort stickprov tas vilket påverkar effektiviteten av revisionen.

Beräkningen av väsentlighetstalet görs ofta genom att använda en viss procentsats av en bas (Iskandar & Iselin 1999). Det finns många olika baser som används för att beräkna väsentlighetstalet, där valet beror på karaktärsdragen hos det företag som ska revideras men även vilken revisor man frågar (McKee & Eilifsen 2000). För ett vinstorienterat företag är det till exempel lämpligt att använda vinst före skatt, medan för en verksamhet där vinsten kan fluktuera i större utsträckning kan det vara mer passande att använda exempelvis bruttovinsten (ISA 320). Enligt ISA 320 används vanligtvis *“vinst före skatt”* eller *“totalt eget kapital”* som basvärden,

medan flertalet studier har kommit fram till att den vanligast använda basen är nettovinsten (Krogstad, Ettenson & Shanteau 1984; Messier 2005; Iskandar & Iselin 1999).

McKee och Eilifsen (2000) fann att flertalet av de revisionsbyråer de granskade hade interna riktlinjer och modeller som revisorerna använde som stöd vid beräkningen, då främst för att hålla en jämn revisionsrisk över byråns uppdrag. Kvantifieringen av väsentlighetsnivån för en revision kan göras på flertalet sätt, vilka delas upp i fyra kategorier av McKee och Eilifsen (2000):

- *Single rules*: Tumregler som använder en variabel som bas för beräkningen av väsentlighetsnivån. Generellt har revisionsbyråer internt tre till fyra tumregler som används för företag med olika typer av verksamheter. Detta skulle exempelvis kunna vara att 5% av inkomst före skatt för ett vinstdrivande företag.
- *Variable or size rules*: Regler som används utifrån det reviderade företagets storlek eller andra variabler. Utefter detta väljs sedan vilken nivå som ska användas. Exempelvis skulle 0,5-1% av bruttovinsten kunna användas om omsättningen understiger 150 000 kronor. Kvalitativa faktorer används av revisorn för att avgöra vilken del inom intervallet som ska användas vid beräkningen.
- *Average or blending methods*: Ett antal individuella tumregler vägs samman och på detta sätt tas kvalitativa faktorer med i beräkningen. Exempelvis läggs 25 % av vikten på fyra olika tumregler.
- *Formula methods*: Det går även att genom en statistisk analys av ett urval av företag komma fram till en allmän ekvation som används för att beräkna väsentlighetsnivån. McKee och Eilifsen (2000) tar KPMG som det mest kända exemplet inom denna typ av metod. År 1998 var deras ”ekvation”:

$$\text{Väsentlighet} = 1,84 * (\text{det större av tillgångar eller intäkter})^{2/3}$$

Konton och transaktioner som överstiger det fastställda väsentlighetstalet är anses vara tillräckligt stora för att påverka en intressents bild av företaget. Därmed granskas dessa konton och transaktioner mer noggrant än mindre belopp som understiger det fastställda väsentlighetstalet och som då betraktas som oväsentliga. Vidare ska de fel som överstiger väsentlighetstalet korrigeras eller i annat fall ge upphov till en ören revisionsberättelse. Gränserna för vad som är väsentligt och inte fastställs för varje enskilt företag och revision, vad som anses väsentligt i ett litet företag kanske därför helt bortses från i ett större företag (Trohammar 2006).

ISA 320 kräver att de fel som understiger väsentlighetstalet, och därmed anses vara acceptabla, ändå övervägs av revisorn. Det är alltså viktigt att revisorn tar hänsyn till om det kan finnas transaktionslag, konton eller upplysningar där felaktigheter, som trots att de understiger väsentlighetstalet, på grund av andra faktorer skulle kunna påverka de ekonomiska beslut som användare grundar i de finansiella rapporterna. I detta fall ska särskilda väsentlighetstal tillämpas för dessa (ISA 320).

Enligt McKee och Eilifsen (2000) är det vanligt att revisorn föredrar att allokera väsentlighetstalet till specifika belopp på kontonivå eller transaktionsklasser. Att allokera väsentlighetstalet ger ofta lägre belopp på de enskilda nivåerna, jämfört med den totala väsentlighetsnivån. De sammanlagda väsentlighetsnivåerna på enskilda konton eller transaktionsklasser utgör tillsammans den totala väsentlighetsnivån eller ett högre belopp än detta.

2.3.2 RISKBEDÖMNINGENS PÅVERKAN

Vid genomförandet av en revision tar revisorn främst hänsyn till finansiella risker som har en direkt påverkan på företagets tillgångar och skulder (Savvides & Savvidou 2012). Peters, Lewis och Dhar (1989) menar i sin studie att incitament från företaget att manipulera resultatet till deras fördel eller komplexiteten vid exempelvis värderingen av en viss post är faktorer som till stor del ligger till grund för riskerna för fel i de finansiella rapporterna. Hur en revisor hanterar risker i ett företag beror på erfarenheten hos denne, då erfarenhet ger en större förståelse för vad som är en risk (Curtis & Turley 2007).

Gällande incitament för manipulation hävdar Peters, Lewis och Dhar (1989) att kundfordringar och lager kan ligga i riskzonen då dessa är poster som har direkt koppling till vinst i tillverknings- och handelsföretag. De diskuterar att olika incitament påverkar företagets motivation att styra resultatet eller balansnivåerna i önskvärd riktning. Incitament kan exempelvis innefatta bonusvillkor kopplat till försäljning (Peters, Lewis & Dhar 1989) eller påtryckningar från aktieägare (Bjurman & Weihagen 2014). Poster kopplat till intäkter i resultat- och balansräkning är därför ofta av betydande risk och bör därför granskas extra noggrant vid en revision (Peters, Lewis & Dhar 1989). Det har visats att ett lägre väsentlighetstal används när det kan finnas incitament hos ägarna i det reviderade företaget att justera resultatet (Blokdijk et al. 2003).

Oavsiktliga fel beroende på komplexiteten i värderingen av vissa poster i bokföringen berör exempelvis värderingen av lager. Detta beror bland annat på att lagret kan bli svårsålt vid förändringar i trender på marknaden och det är därför viktigt att lagrets värde inte överstiger dess marknadsvärde (Peters, Lewis & Dhar 1989).

Under senare år har valutakursförändringar fått en mer framträdande roll i och med den internationella finanskrisen 2007-2008 (Skinner 2013). Företag är utsatta för valutarisk när både kort- och långsiktiga förändringar i valutakursen skulle kunna påverka företagets konkurrenssituation, resultat och dess tillväxt. Valutarisken kan alltså påverka både intäkter och kostnader beroende på företagets exponering gentemot utlandet (Bennet 1996). Finanskrisen

medförde att företag som agerade på den internationella marknaden märkte av vilken påverkan exempelvis stora fluktuationer i eurokursen kunde ha på den egna verksamheten (Skinner 2013).

Ovanstående riskområden har används i det case som använts vid intervju-sessionerna för att se hur de olika revisorerna ser på, och bedömer, dessa riskområden vid en väsentlighetsbedömning. Casets uppbyggnad diskuteras mer ingående i metodkapitlet.

2.3.3 KVALITATIVA OCH KVANTITATIVA FAKTORER

Vilket väsentlighetstal som sätts vid en revision beror på det professionella omdömet som i sin tur bygger på såväl kvalitativa som kvantitativa faktorer (Grant, Depree & Grant 2000). Ansatsen till att beräkna ett väsentlighetstal utgår normalt från en kvantitativ bas där de finansiella rapporterna ligger som grund, medan man senare väger in de kvalitativa faktorerna. De faktorer som påverkar en revisors väsentlighetsbedömning klassificerades av Pattillo och Siebel (1974) i fyra kategorier: finansiellt relaterade kvantitativa faktorer, finansiellt relaterade kvalitativa faktorer, icke-finansiella kvantitativa faktorer och icke-finansiella kvalitativa faktorer.

De finansiella faktorerna rör förhållanden och omständigheter som påverkar kontexten utifrån vilken väsentlighetsbedömningen görs, bland annat karaktären av företaget och den industri som företaget verkar inom (Pattillo & Siebel 1974). Vilka interna kontroller och rutiner som finns inom det reviderade företaget lyfts av McKee och Eilifsen (2000) fram som viktiga kvalitativa faktorer. De menar fortsättningsvis att bra interna kontroller minskar riskerna i företaget vilket gör att ett högre väsentlighetstal kan sättas, medan det motsatta gäller i ett företag där de interna kontrollerna inte fungerar och bra rutiner saknas. Blokdijk et al. (2003) fann i sin studie ett positivt samband mellan vilken väsentlighetsnivå som användes och den uppskattade kvalitén på kontrollmiljön samt storleken på avkastningen, medan ökad komplexitet hos klienten påverkar väsentlighetstalet i motsatt riktning.

Bland de icke-finansiella kvalitativa faktorerna utgör individuella karaktärsdrag en stor del. Dessa delades av Estes och Reames (1988) upp i "långsiktiga" och "kortsiktiga" faktorer. Kortsiktiga faktorer innefattar revisorns attityd, hälsa, självbild samt relationen till klienten. De långsiktiga faktorerna syftar till kön, ålder, och erfarenhet.

2.4 TIDIGARE STUDIER

Det har genomförts ett flertal studier där erfarenhetsaspekten hos intervjurespondenterna studerats som en faktor för att finna eller förklara skillnader mellan revisorer vad gäller en väsentlighetsbedömning. Det har visats sig att de studier som är intressanta utifrån studiens frågeställning uteslutande har författats under senare delen av 1900-talet. De studier som

presenteras nedan anses viktiga för att se på utvecklingen av den forskning som förts på området samt vilka slutsatser som tidigare dragits kring erfarenhetens påverkan på en revisors väsentlighetsbedömning samt väsentlighetstal. Studier innan 1980-talet har inte studerats ingående eftersom dessa endast föreslår att kvalitativa faktorer kan påverka en revisors väsentlighetsbedömning, men inte undersöker sambandet mellan bedömningen och kvalitativa faktorer närmare (Iskandar & Iselin 1999).

Hamilton och Wright (1982) var de första att uttryckligen studera erfarenhet, tillsammans med det professionella omdömet påverkan på en revisors väsentlighetsbedömning. Det visade sig dock att de inte kunde visa på ett samband mellan arbetslivserfarenhet och samstämmigheten i revisionsbeslut över tid och situationer, eller mellan stabilitet i besluten. De kunde dock påvisa en positiv korrelation mellan självinsikt och det väsentlighetstal som fastställdes. Inte heller Estes & Reames (1988) kunde finna en korrelation mellan erfarenhet och fastställt väsentlighetstal men de kunde dock finna en korrelation mellan erfarenhet och självsäkerheten kring den gjorda bedömningen. De anser att detta bör kunna härledas till revisorns erfarenhet av att göra väsentlighetsbedömningar.

En väsentlighetsbedömning klassificerades av Wright och Abdolmohammadi (1987) som ett semi-strukturerat beslut. Att ett beslut är semi-strukturerat betyder att problematiken i en väsentlighetsbedömning anses relativt klar, att det i viss utsträckning finns vägledning, samt att det finns ett begränsat antal slutsatser som kan dras. Dock krävs att en subjektiv bedömning görs och beslutet påverkas därmed av revisorns erfarenhet (Simon 1960). Wright och Abdolmohammadi (1987) konstaterade i sin studie att en revisors erfarenhet påverkade besluten vid ostrukturerade och semi-strukturerade uppgifter men inte gav samma effekt på mer strukturerade uppgifter.

Att Hamilton och Wright (1982) inte kunde finna ett positivt samband mellan en revisors väsentlighetsbedömning och dennes erfarenhet beror enligt Wright och Abdolmohammadi (1987) och Messier (1983) därmed på att de studerade rutinmässiga beslut. Genom att istället studera mer komplexa revisionsbeslut kunde både Wright och Abdolmohammadi (1987) och Messier (1983) visa på ett positivt samband mellan en revisors erfarenhet och fastställt väsentlighetstal. Förklararingen till detta anser Messier (1983) ligger i att med ökad erfarenhet kommer en bättre förståelse för beslutsprocessen och därmed ökar kvaliteten på det professionella omdömet. Wright och Abdolmohammadi (1987) kunde genom sin studie även konstatera att komplexiteten är en viktig faktor att ta hänsyn till när man studerar erfarenhetens påverkan på ett revisionsbeslut.

En liknande studie genomfördes av Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) som undersökte icke-finansiell informations påverkan på väsentlighetstalet tillsammans med revisorernas erfarenhet. Även de kunde finna en positiv korrelation mellan beräknat väsentlighetstal och erfarenheten hos revisorerna. Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) kunde också konstatera att

ökad erfarenhet gav en mer konsekvent och enig bedömning sinsemellan revisorer med liknande erfarenhet samt att en mer erfaren revisor har en större överblick av det reviderade företaget och revisionsprocessen än en mindre erfaren revisor.

Att erfarenhet utgör en påverkande faktor vid en väsentlighetsbedömning är den slutsats som även Carpenter och Dirsmith (1994) kunde dra efter genomförd studie. De kunde identifiera två huvudsakliga punkter där erfarenheten skiljde revisorerna åt. För det första att en mer erfaren revisor ett annat fokus på generella principer, medan mindre erfarna revisorer fokuserar mer på mer ytliga kännetecken eller tydliga objekt. För det andra fann de att erfarna revisorer i större utsträckning applicerar kontextuell kunskap organiserad runt principer och abstraktioner i sin bedömning, jämfört med revisorer med mindre erfarenhet. De menar att skillnaderna beror på att det med erfarenhet kommer en större självinsikt, men även konsistens och konsensus i besluten, till följd av en ökad insikt i den egna beslutsprocessen.

Ytterligare en studie på området genomfördes av Bernardi och Arnold (1994), vilka fann skillnader mellan revisorer från olika byråer, men även skillnader mellan revisorer inom samma byrå. De kunde härleda skillnaderna till fyra faktorer som de ansåg påverkar en revisors väsentlighetsberäkning: klientintegritet och kompetens, moraliskt omdöme, revisionserfarenhet samt byråtillhörighet. Att byråtillhörighet är en påverkande faktor vid en väsentlighetsbedömning kom även Messier (1983) fram till i sin studie. Vidare visade studien att varken byråtillhörigheten eller revisionserfarenhet kunde visas påverka stabiliteten eller graden av självinsikt vid beräkningen.

Att en revisor påverkas av vilken revisionsbyrå hen arbetar inom studerades även av Carpenter och Dirsmith (1992) som genom sin studie försökte förstå väsentlighetsbedömningen som en social process, som i sin tur influeras av byråns kultur. De kom till slutsatsen att byråns kultur påverkar processen kring väsentlighetsbedömningen. Carpenter, Dirsmith och Gupta (1994) fortsatte forska på området och publicerade två år senare en studie där de kunde konstatera att den sociala kontexten inom revisionsbyrån formar en revisor och påverkar dess revisionsbedömningar, speciellt väsentlighetsbedömningar. De kunde även dra slutsatsen att en revisors omdöme i stor utsträckning är format av kulturen på byrån som revisorn verkar inom, i termer av organisk eller mekanisk kultur, men även att denna påverkan växer med revisorns erfarenhet.

3. METOD

I följande kapitel kommer en redogörelse lämnas för de metodval som gjorts. Vidare kommer urval och insamling av empiriskt material beskrivas. Därefter diskuteras reliabiliteten och validiteten i studien med en ett avslutande avsnitt metodkritik.

3.1 KVALITATIV METOD

För att undersöka om ett samband kan finnas mellan arbetslivserfarenheten hos en revisor och det väsentlighetstal som denna fastställer har ett kvalitativt tillvägagångssätt i form av intervjuer med revisorer använts. Enligt Eliasson (2010) kan ett kvalitativt tillvägagångssätt ge en djupare förståelse för enskilda individers tankar. Bryman (2013) menar även att genom kvalitativa intervjuer kan vikt läggas vid enskilda individers uppfattning och tolkning av ett sammanhang samt att detta ger fokus på vad respondenterna finner relevant och viktigt. Genom att använda en semi-strukturerad uppbyggnad på intervjuerna ges möjlighet att ställa öppna frågor där svaren som anses vara av väsentlighet för studien kan följas upp med ytterligare fördjupande och kompletterande frågor. Att använda sig av öppna frågor ger även utrymme för personliga reflektioner hos respondenterna och leder inte deras tankar i någon viss riktning. Utöver detta ges genom vald metod en bättre uppfattning av respondentens kunskap inom ämnet (Bryman 2013).

Författarna av denna studie är medvetna om att öppna frågor kräver mer av respondenterna samt att tidsåtgången är svårare att bedöma i förhand (Bryman 2013), och valde därför att begränsa intervjuerna till fem större frågeställningar för att inte dra över den bokade intervjutiden. Vid semi-strukturerade intervjuer finns även risken att frågorna ställs på olika sätt, vilket kan leda till att frågorna registreras på olika sätt av respondenterna (Bryman 2013). För att öka chansen att frågorna ställs på liknande sätt, samt för att få en mer personlig relation till respondenten, har valet gjorts att samma person sköter intervjuerna medan den andra agerar observatör. Vid en närvarande observation minskar risken för misstolkning av svaren och observatören ges möjlighet att återge en nyanserad bild av intervjun (Saunders 2009).

Att en väsentlighetsbedömning är diffus gör det intressant att se hur en bedömning genomförs i praktiken (Blokdijk et al. 2003). Valet gjordes därför att inkludera ett egenkonstruerat case över ett fiktivt företag. Tanken med detta var att kunna göra en konkret jämförelse mellan respondenterna, genom att höra deras tankar bakom bedömningen och vilka risker de identifierar i företaget. Inspiration hämtades från liknande case som använts i tidigare studier för att studera väsentlighetsbedömningar (Krogstad, Etnestad & Shanteau 1984; Bernardi och Arnold 1994).

Case - Tillverkning AB

- Detta är första året som ni utför en revision för Tillverkning AB.
- Omsättningen har varit stabil de senaste 3 åren.
- Bolagets aktieägare är de främsta intressenterna av rapporten och antalet utstående aktier är för närvarande 10 000 stycken.
- Företaget tillverkar cyklar i Sverige men köper in delarna främst från Kina. Inköpen sker i USD.
- Företaget använder sig av en genomsnittlig växelkurs som uppdateras vid varje månadsbokslut. Förfallotiden på fakturorna ligger runt 30 dagar för både leverantörsfakturor och kundfakturor.
- Företaget levererar cyklarna till återförsäljare som sedan säljer dessa vidare till konsumenter. Eftersom cyklar säljer bäst på sommarhalvåret är lagret som störst runt balansdagen då produktionen sker jämt över året. Värdering av lagret sker enligt FIFO och till anskaffningsvärdesmetoden.
- Företagets försäljare jobbar delvis mot provision.
- Den löpande granskningen av företagets interna kontroller har visat att det finns bristande rutiner kring periodiseringen av kostnader.
- När du varit i kontakt med ekonomiavdelningen har du fått känslan av att de är relativt samarbetsvilliga.

(Figur 1)

I det case som använts vid intervjutillfällena har respondenterna försetts med information i form av; preliminära finansiella rapporter för revisionsåret samt för föregående år, information om företagets verksamhet, värderingsprinciper samt diverse problem som revisionsteamet identifierat under den löpande granskningen (se figur 1 och appendix 1). De finansiella rapporterna har konstruerats med grund i ett verkligt tillverkningsföretag (Skeppshultcykeln AB 2013) för att representera en rimlig sammansättning av beloppen på de olika posterna. För att företaget i caset ska vara ett fristående aktiebolag har justeringar dock gjorts för att eliminera koncern tillhörigheten i företaget. Övriga förutsättningar är ihopsatta utefter faktorer som kan anses nödvändiga för att förstå vilken bransch företaget verkar inom, samt faktorer som skulle kunna påverka väsentlighetsbedömningen (för vidare utläggning se 3.3.2):

- För företag med exponering mot utlandet kan poster som intäkter och kostnader vara utsatta för påverkan av valutarisker (Bennet 1996).
- Fluktuerande trender inom en bransch, som har effekt på efterfrågan, kan ha stor påverkan på företagets varulager (Peters, Lewis & Dhar 1989).
- Bonusvillkor kopplat till försäljning ökar risken för att resultatet medvetet manipuleras (Peters, Lewis & Dhar 1989).

Den första uppgiften i caset som intervjurespondenterna ställdes inför var att göra en väsentlighetsbedömning för en förstaårsrevision. Respondenterna ombads sedan ge en redogörelse för hur de kommit fram till väsentlighetstalet samt vilka risker som identifierats i företaget som påverkat bedömningen. Genom att respondenterna tänkte högt gavs en inblick i deras tankegång (Bryman 2013) kring bedömningen av företaget samt beräkningen av väsentlighetstalet.

Som ett andra scenario ombads revisorerna sedan göra om bedömningen utifrån förutsättningen att de varit revisor för företaget i 10 år. Den enda ytterligare information som tillfördes var att relationen med det reviderade företaget varit god och att ekonomiavdelningen skött sig bra, bortsett från den redan kända periodiseringsproblematiken. Genom att använda två scenarion var tanken att få två väsentlighetsbedömningar att jämföra mellan respondenterna utan att behöva använda två olika case. Ett ytterligare argument bakom detta val var att försöka se om kunskap från tidigare utförda revisioner kan ha påverkan på bedömningen samt om det även här går att urskilja en skillnad baserad på erfarenhet.

3.2 INSAMLING OCH URVAL

I ett flertal tidigare studier av väsentlighetsbedömningar (Alpert 1967; Copeland, Francia, & Strawser 1973; Krogstad, Ettenson & Shanteau 1984) har studenter med inriktning mot revision använts för att studera vilken effekt skillnader i erfarenhet kan ha på en väsentlighetsbedömning. Wright och Abdolmohammadi (1987) ställer sig dock kritiska till att använda studenter i denna typ av studier då besluten är relativt komplexa. Komplexiteten gör att de ifrågasatte lämpligheten i att använda studenter som saknar revisionserfarenhet. Även Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) kom fram till att användandet av studenter som intervjurespondenter i slutändan inte visade sig vara lämpligt. Med grund i detta har valet gjorts att inte inkludera studenter i studien, utan endast revisorer. Med detta i åtanke har även valet gjorts att inte inkludera revisorer med mindre än ett års erfarenhet i studien. Genom detta antas det kunna undvikas att studien landar i en jämförelse mellan praktisk och teoretisk erfarenhet.

De revisorer som har intervjuats i studien är anställda på byråer inom Göteborgsområdet men har olika lång arbetslivserfarenhet. För att kunna undersöka variabeln arbetslivserfarenhet vid en väsentlighetsbedömning har en uppdelning gjorts mellan "erfarna" och "mindre erfarna" revisorer. Klassificering har gjorts utefter antalet år som respondenterna arbetat som revisorer. En erfaren revisor anses i studien vara en revisor med mer än fem års erfarenhet av revisionsarbete samt är auktoriserad av revisorsnämnden. En mindre erfaren revisor är därmed en revisor som inte uppfyller villkoren för klassificeringen "erfaren". Uppdelningen har delvis baserats på Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) som i sin studie fann liten skillnad mellan seniora revisorer och partners vad gäller väsentlighetsbedömningar, varvid det har ansetts lämpligt att dra gränsen för en erfaren revisor redan efter fem års arbetslivserfarenhet.

Blokdijk et al. (2003) och Messier (1983) menar att det finns skillnader mellan revisorer beroende på storleken på byrå de jobbar för. I studien har därför valet gjorts att enbart inkludera revisorer från de tre av de största byråerna i Sverige för att rensa bort den påverkan som byråstorlek skulle kunna ge.

3.3 SAMMANSTÄLLNING OCH ANALYS

Efter varje intervju gjordes en sammanfattning av de svar som erhållits i en mall för att vid sammanställningen av empirin ha en bra överblick över det insamlade materialet (Jacobsen 2002). Vid sammanställningen av det empiriska materialet har citat används för att belysa viktiga kommentarer och ge ytterligare legitimitet. Redan efter de första intervjuerna påbörjades en skiss på analys som sedan har modifierats efter hand för att kontinuerligt uppdatera denna med intressanta tankar och nya infallsvinklar.

Då det inom byråerna ofta finns egna riktlinjer och modeller som används vid en väsentlighetsbedömning (McKee & Eilifsen 2000) sammanställdes i empirin först en översikt över hur dessa ser ut och används i de olika byråerna. Respondenternas svar på intervjufrågorna redovisades sedan utefter grupperingen av erfarna respektive mindre erfarna revisorer. Upplägget att redovisa intervjumaterialet från de båda grupperna var för sig ansågs underlätta jämförelsen i analysen mellan de respektive grupperna.

Analysdelen har skrivits med ansatsen att belysa det empiriska materialet i studien utifrån referensramen. Fokus har varit att finna och belysa generella skillnader mellan de båda grupperna och inte fokusera på individuella skillnader. Detta har sedan lagt grunden till slutsatsen där en ansats görs att dra en slutsats kring om det finns en skillnad mellan hur en erfaren revisor bedömer väsentlighet, relativt en mindre erfaren revisor. Som tidigare nämnts tar studien sin utgångspunkt i tidigare studier, vilket gör att tidigare slutsatsers giltighet testas idag, därmed behöver inte en generalisering till populationer göras utan istället till teorin (Bryman 2013).

3.4 RELIABILITET OCH VALIDITET

Det är viktigt att notera att denna studie är koncentrerad till att undersöka vilken effekt olika lång arbetslivserfarenhet kan ha på väsentlighetsbedömningen. Författarna av denna studie är dock medvetna om att det finns ett antal andra faktorer som utöver detta kan påverka, så som byråns riktlinjer, ålder, erfarenhet av bolag inom specifika branscher samt personliga faktorer, vilket visats i flertalet tidigare studier.

Det är värt att notera att den påskrivande revisorn för en revision har det yttersta ansvaret och därmed är den som godkänner det slutgiltiga väsentlighetstalet för revisionen (Trohammar 2006). Utgångspunkten i studien är dock att undersöka vilket belopp som intervjurespondenterna initialt kommer fram till för att kunna bedöma effekten av skillnader i erfarenhet. För att erhålla respondenternas egen bedömning har valet gjorts att inte skicka ut caset i förväg. Genom att respondenterna delgavs caset först under intervjuerna eliminerades risken att respondenterna diskuterat frågorna kring det fiktiva företaget med sina kollegor, vilket skulle kunna ge ett missvisande resultat.

För att skapa en objektivitet kring respondenterna och inte låta byråtillhörighet påverka läsaren av studien har respondenterna valts att omnämnas anonymt. Anonymitet har även uttryckts som ett önskemål från flera respondenter och innefattar därför såväl respondenternas namn samt byråtillhörighet. Genom att respondenterna deltagit anonymt kan ärligare svar ha erhållits då respondenterna inte behövt känna press från sin arbetsgivare att svara på ett visst sätt (Saunders 2009).

För att ställa upp förutsättningar i denna studies revisionscase, *Tillverkning AB*, har inspiration hämtats från det case som Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) använt vid en liknande studie. Detta anses säkerhetsställa kvalitén på caset och eliminera riskerna för felaktigheter i förutsättningarna.

3.5 METODKRITIK

Att studien endast innefattar åtta intervjuer kan ses som en begränsning då detta innebär att en generell slutsats om populationen inte kommer kunna dras efter genomförd studie. Att använda ett större empiriskt underlag har dock inte varit möjligt på grund svårigheten att hitta revisorer som varit villiga att ställa upp, men även av det begränsade utrymmet i studien. I och med att ett kvalitativt tillvägagångssätt har använts anses det dock tillräckligt med åtta intervjuer för att kunna belysa och identifiera skillnader mellan revisorer med olika arbetslivserfarenhet. Utifrån studiens syfte anses den valda metoden ge det djup som anses behövas för att kunna studera vald frågeställning.

Det är inte möjligt att konstruera ett fiktivt företag som speglar verkligheten med alla komplexa omständigheter och information som en revisor normalt sett har tillgång till. Det är därför viktigt att vara medveten om att de väsentlighetsbedömningar som studerats inte återspeglar verkliga väsentlighetsbedömningar fullt ut. Att använda ett case för att studera hur ett väsentlighetstal fastställs i praktiken anses dock vara ett bra sätt att studera väsentlighetsbedömningar i och med studiens omfattning.

4. EMPIRI

I följande kapitel kommer det empiriska material som samlats in genom studiens åtta intervjuer presenteras. Inledningsvis lämnas en redogörelse för de riktlinjer som finns inom byråerna för väsentlighetsberäkningen. Därefter kommer intervjuerna presenteras utefter intervjumallen, men uppdelade utefter grupperna “erfarna revisorer” och “mindre erfarna revisorer”.

4.1 RIKTLINJER INOM BYRÅERNA

Då byråerna i studien hålls anonyma, omnämns dessa som “Byrå 1”, “Byrå 2” och “Byrå 3”. Vid intervjuerna har det framkommit att det inom de byråer som respondenterna är anställda på finns en tydlig metodik och mallar för hur väsentlighetstalet vid en revision ska beräknas. Mallarna ger vägledning gällande vilken bas som ska väljas utifrån vilken bransch företaget verkar inom samt karaktären på dess verksamhet. För varje bas finns ett intervall, mellan två procentsatser. Vilken procentsats som ska användas baseras sedan på hur ett antal risker bedöms i det reviderade företaget. Det väsentlighetstal som beräknas är övergripande för hela revisionen och byråerna har gemensamt att detta tal sedan delas upp på två underliggande nivåer. Den lägsta nivån beräknas något olika i byråerna, men generellt mellan 2-5 % av väsentlighetstalet. De fel som sedan hittas under revisionen noteras om de överstiger denna lägsta nivå. Den högre nivån beräknas något olika, men ligger inom intervallet 50 – 75 % av det övergripande väsentlighetstalet och används för att avgöra de sammanlagda felen som funnits utgör en väsentligt felaktig nivå. Om de inte rättas så skrivs en oren revisionsberättelse skrivs. Ytterligare detaljer kring hur metodiken och modellerna ser ut är konfidentiell information, men anses inte ha betydelse för studien som sådan.

4.2 MINDRE ERFARNA REVISORER

I studien har respondenterna valts att omnämnas anonymt och kommer därför benämnas enligt nedan:

- *Revisor A*: respondenten är 24 år och har jobbat som revisor i 1 år på Byrå 1.
- *Revisor B*: respondenten är 25 år och har jobbat som revisor i 2 år på Byrå 1.
- *Revisor C*: respondenten är 28 år och har jobbat som revisor i 2 år på Byrå 2.
- *Revisor D*: respondenten är 27 år och har jobbat som revisor i 4 år på Byrå 3.

Hur skulle du definiera väsentlighet samt dess betydelse vid en revision?

“Det belopp en extern användare av en finansiell rapport tolererar för att denne inte ska förändra sin åsikt om företaget” - Revisor B. Gemensamt för de mindre erfarna revisorerna är att de alla sätter intressenterna i centrum när de ombeds definiera väsentlighetstalet. Vidare så anser

alla fyra att väsentlighetstalet är av stor betydelse för en revision för att begränsa omfattningen på revisionen och hålla den effektiv: *“väsentlighetsbedömningen är av stor betydelse eftersom man annars skulle behöva titta på allt, vilket skulle vara orimligt”* - Revisor A. Revisor C tar upp vikten av att sätta rätt väsentlighetstal då detta utgör grunden till det som revisorn i slutändan skriver på när denne godkänner de finansiella rapporterna.

Har din syn på väsentlighet och riskbedömning förändrats under din tid som revisor och i så fall på vilket sätt?

Att synen på både väsentlighet och riskbedömningen har utvecklats genom jobbet som revisor är något som alla fyra respondenterna håller med om. Genom erfarenhet har även ett professionellt omdöme utvecklats. Revisor A tror att hen granskar konton och transaktioner i större utsträckning än nödvändigt, men att hen ändå granskar mindre nu än i början av sin anställning. En liknande syn har Revisor D som tror att hen vågar mer nu än i början, då självförtroendet har växt med en mer utvecklad förståelse. Revisor C svarade delvis på frågan med: *“allt var mycket mer svart och vitt förut, men med erfarenheten går man mer från mallen och mot professional judgement”*. Revisor B tror inte att den synen på väsentlighet har utvecklats i lika stor utsträckning som de andra respondenterna till följd av att det finns en tydlig intern modell som hen följer för att göra beräkningen.

Vilken betydelse tror du att erfarenhet generellt spelar vid en väsentlighetsbedömning?

Revisor A anser att det är svårt för hen som junior medarbetare att avgöra vad som är väsentligt och därmed i stor utsträckning tar hjälp av mer seniora medarbetare vid beräkningen av väsentlighetstal. Hen tror att mer seniora medarbetare har en mer överskådlig blick över vad som skulle kunna utgöra en risk. Revisor B tror precis som Revisor A att det är svårt som junior att avgöra vad som är väsentligt: *“I början är man mer försiktig, men med tiden blir man inte mer slarvig, utan snarare mer rimlig”*. Revisor D är också av åsikten att man är mer försiktig i början hellre sätter ett för lågt väsentlighetstal som sedan hellre får bli uppjusterat av påskrivande revisor. Hen är av liknande åsikt som Revisor A och tror att man med erfarenhet blir bättre på att avgöra både vilka poster som är väsentliga, men även vad gäller väsentlighet i sig. Revisor C menar att genom erfarenhet utvecklas en fingertoppskänsla som gör att man inte behöver följa teorin lika noggrant som i början och att man vågar vara mer järv vid beräkningen av väsentlighetstal. Hen tror att de mer seniora kollegerna går mer på känsla, det vill säga det professionella omdömet, medan man som junior utgår mycket från vad man tror påskrivande revisor lägger vikt vid.

Hur spelar kvalitativa faktorer in vid en väsentlighetsbedömning?

Revisor A lutar sig i stor utsträckning mot den mall som finns och bedömer de kvalitativa faktorer som efterfrågas där för att avgöra vilken procent som ska tas av den valda basen. En mer kvalitativ granskning görs sedan när resultaträkningen granskas. Revisor C använder byråns interna modell som ett ramverk och poängterar att hur kvalitativa faktorer vägs in vid en väsentlighetsbedömning skiljer sig mycket från klient till klient. Vidare tror hen att större vikt

läggs vid kvalitativa faktorer under en revision av ett bolag som man har reviderat tidigare, eftersom det då finns en bättre förståelse för företaget och dess interna kontroller. Detta poängteras även av Revisor D som menar att vid en förstaårsrevision utgör de kvantitativa faktorerna, i form av finansiella rapporter, generellt en större del av beräkningsgrunden. Att företagets interna kontroller är en viktig kvalitativ faktor att ta hänsyn till är något som Revisor B, liksom Revisor C, poängterar. Revisor B berättade att hen använder sig av beräkningsmodellen inom byrån som en karta, och tar utifrån denna hänsyn till olika kvalitativa faktorer.

Finns det några risker/konton som du alltid tittar på i ett företag?

Att intäkter utgör en kritisk post är något som de fyra respondenterna tar upp. Att företaget skickar falska fakturor eller felperiodiserar för att blåsa upp intäkterna och därmed resultatet, är något som Revisor A tar upp som exempel på anledningar till varför intäktsgranskning är viktigt. Av samma anledningar anser hen att kostnader är en viktig post att kritiskt granska. De tre andra revisorerna påpekar, utöver detta, på att varulager är förknippat med stora risker då posten bygger på värdering, och därmed är en bedömningsfråga. Revisor D ser också koncernmellanhavanden som en riskfylld post eftersom även dessa kan användas för att blåsa upp företagets intäkter och resultat. Som tidigare nämnts i studien är även företagets interna kontroller en viktig kvalitativ faktor som alla fyra respondenter berört under intervjuerna. Som exempel på detta tar Revisor D upp att det är viktigt att kolla på kontrollerna gällande utbetalningar, och då främst att de attesteras och görs av en behörig anställd. Revisor C tar upp att hen tycker att det har skett en förändring inom byrån sedan hen började som revisor och att det idag är ett större fokus på att upptäcka oegentligheter.

4.2.1 CASE – TILLVERKNING AB

Fastställda väsentlighetstal för Tillverkning AB:

Revisor	A	B	C	D
Väsentlighetstal	58 000	58 000	793 000	350 000

Hur gjordes beräkningen?

Revisor A hade med sig byråns mall och följde denna vid beräkningen. Då företagets bedömdes vara vinstdrivande tittade hen i resultaträkningen. Hen valde att göra beräkningen med grund i "rörelseresultatet", då hen ansåg att posterna längre ner i resultaträkningen inte representerade företaget, då räntekostnaderna och överavskrivningarna är relativt stora. Väsentlighetstalet beräknades sedan som 5 % av "rörelseresultatet". Hen anser dock att det beräknade väsentlighetstalet känns lågt och att hen hade kollat med påskrivande revisor för att bekräfta väsentlighetstalet inför revisionen.

Revisor B arbetar inom samma byrå som Revisor A och använde sig därmed av samma modell. Med grund i denna kom Revisor B, liksom Revisor A, fram till att det var ett lönsamt och vinstdrivande bolag och tittar därmed i resultaträkningen. Då han ansåg att räntorna och överavskrivningarnas påverkan var oproportionerligt stora, därmed använder även Revisor B "rörelseresultatet" som bas. Hen anser att då det finns betydande risker inom företaget bör man enligt byråns metodik lägga sig i den nedre delen av det intervall som finns för denna bas, det vill säga 2 %. Hen anser dock att detta blir alldeles för lågt och lägger sig därmed i den övre delen av intervallet, på 5 % och sätter därmed väsentlighetstalet till samma belopp som Revisor A. Även Revisor B reagerade över att det beräknade väsentlighetstalet fortfarande kändes lågt i förhållande till storleken på bolagets balansposter och därmed skulle hen diskutera situationen med påskrivande revisor.

Revisor C konstaterade att företaget är vinstdrivande och började därför med att titta på "resultat efter skatt" i enlighet med byråns interna riktlinjer och beräknade 5 % av den valda basen vilket gav 32 000 kronor. Hen berättade att de har ett internt gränsvärde på 50 000 kronor vad gäller väsentlighetsnivån och tycker därmed att det tidigare beräknade beloppet är för lågt. Hen väljer att istället titta på företagets omsättning, och beräknar 1 % av detta och landar då på 793 000 kronor. Hen funderar kring att minska ner väsentlighetstalet till 500 000 kronor, men då 1 % är den lägsta procentsatsen vid omsättning som bas, enligt byråns riktlinjer, väljer hen till slut 793 000 kronor. Trots att hen tycker att detta är något högt anser hen att det nya talet är ett mer representativt och något hen tror att en påskrivande revisor från byrån skulle hålla med om.

Revisor D tittar i resultaträkningen då hen anser att det är ett resultatdrivande bolag, men också för att bolaget har ett stort eget kapital som ger säkerhet i bolaget. Då det fiktiva företagets identifierats som ett vinstdrivande bolag tittar Revisor D först på "resultat före skatt", men på grund av de stora överavskrivningarna så väljer hen istället "resultat efter finansiella poster". Hen tar 10 % av denna basen och får då 2 100 kronor, vilket hen anser vara för lågt. Hen kommer fram till att det i slutändan skulle landa på runt 300 000 - 400 000 kronor, men kan inte explicit säga vilken bas hen skulle använda som grund. Hen anser dock att det är en rimlig nivå på väsentlighetstalet utifrån företagets verksamhet och storleken på de finansiella rapporterna.

Vilka risker identifierade du i företaget och påverkade dessa din bedömning?

Den tydligaste risken som identifierats i företaget av respondenterna är problematiken kring periodisering av kostnader, vilket tydligt framgick i caset, samt intäkter som enligt respondenterna alltid utgör en riskfylld post. Gällande intäkterna reagerade Revisor A explicit på den risk som provisionsbaserad försäljning innebär då detta kan innebära incitament för manipulation. Enligt Revisor A så skulle detta ge att man granskade intäkterna samt rutinerna kring försäljningen extra noggrant, men att dessa risker i sig inte skulle ge effekt på väsentlighetstalets storlek. Vidare tar hen upp det faktum att inköpen sker i dollar innebär en risk, då valutakurserna kan fluktuera kraftigt. Med detta i åtanke menar hen att även rutinerna kring

vilken växelkurs som används i redovisningen behöver uppmärksammas. De övriga revisorerna tar upp problematiken kring värderingen av varulagret, vilken kommer sig av såväl valutakursproblematiken som när äganderätten övergår och hur övriga fraktvillkor ser ut. Utöver detta reagerar Revisor C på kundfordringarnas storlek relativt intäkterna och skulle därmed vilja granska denna post närmare.

Hur skulle det påverka din bedömning om det är tionde året som du genomför en revision för företaget?

Alla fyra respondenterna har en genomgående syn att den nya förutsättningen skulle ge en annan utgångspunkt för beräkningen av väsentlighetstalet. Revisor B är osäker på om det skulle ge någon effekt på det väsentlighetstal som i slutändan fastställs, och framhåller att lagret även i detta fall alltid skulle utgöra grund för en mer noggrann granskning. Revisor C tar också upp lager som en post som fortsatt skulle behöva granskas, dock håller hen med de övriga två respondenterna, vilka är av uppfattningen att den nya förutsättningen med stor sannolikhet hade gett ett högre väsentlighetstal. Alla de tre respondenterna framhåller dock att om periodiseringsproblematiken kvarstår så är detta en kritisk post som alltid skulle innebära en extra nära granskning.

4.3 ERFARNA REVISORER

I studien har respondenterna valts att omnämnas anonymt och kommer därför benämnas enligt nedan:

- *Revisor W*: respondenten är 31 år och har jobbat som revisor i 8 år på Byrå 2.
- *Revisor X*: respondenten är 62 år och har jobbat som revisor i 30 år på Byrå 1.
- *Revisor Y*: respondenten är 58 år och har jobbat som revisor i 1 år på Byrå 3.
- *Revisor Z*: respondenten är 39 år och har jobbat som revisor i 10 år på Byrå 1.

Hur skulle du definiera väsentlighet samt dess betydelse vid en revision?

“Vad har ett fel för betydelse för en intressent? Väsentlighetstalet ska sättas utifrån vilka fel som påverkar en läsaren av de finansiella rapporterna.” - Revisor Y. De andra erfarna revisorernas definitioner kretsar kring väsentlighetstalets betydelse för en revisor vid en revision, och tar inte upp intressentperspektivet. Alla fyra är dock av åsikten att väsentlighetstalet har en stor betydelse för revisionsprocessen. Revisor Z menar att väsentlighetstalet är en stor del av planeringsprocessen, och avgör omfattningen av revisionen: “*man kommer leva med väsentligheten under hela revisionen*”. Vidare tar Revisor W upp väsentlighetstalet som en hjälp, främst för juniora medarbetare, att sälla bort det som är oviktigt att granska snarare än att peka på vad som är av vikt.

Har din syn på väsentlighet och riskbedömning förändrats under din tid som revisor och i så fall på vilket sätt?

Alla respondenterna är av åsikten att deras erfarenhet inom revisionsbranschen utvecklat deras syn på väsentlighet och riskbedömning. Revisor Y tar upp att även riktlinjerna inom företaget har förändrats under hans tid på byrån: *“Förr om åren var väsentlighetsbedömningen mer subjektiv, man gick mer på sin magkänsla, medan det idag finns en tydligare metodik inom byrån”*. Revisor X har under sina 30 år som revisor märkt av ett ökat fokus på riskområden och bedömning av företaget samt att det nu läggs större vikt på att en revision är tidseffektiv. Vidare anser Revisor X och Revisor Z att man som junior mer strikt och mekaniskt följde byråns metodik kring väsentlighetsberäkning. Revisor Z menar att man som junior då missar att väga in många andra faktorer, vilket hen anser att man med åren blir bättre på att ta hänsyn till, genom att man kan förlita sig mer på sitt professionella omdöme. Att erfarenhet leder till en mer övergripande syn hos revisorn är något som även Revisor W tar upp: *“Med erfarenheten kommer ett sätt att se på saker och ting med bredare perspektiv, och allt blir inte så svar på vitt som i början”*. Att det professionella omdömet utvecklas och påverkar beräkningen i större utsträckning är något som berörs av alla respondenterna.

Vilken betydelse tror du att erfarenhet generellt spelar vid en väsentlighetsbedömning?

Att det professionella omdömet utvecklas med erfarenheten och att det är detta som ger effekt på väsentlighetsbedömningen, är den aspekt som alla respondenter lägger fram vid denna fråga. Vidare menar de att erfarenheten medför att man vågar lita på det egna professionella omdömet i större utsträckning. Revisor W anser att det sker genom att man lär sig vad man som revisor ska “lyssna efter”. Detta är en aspekt som även berörs av Revisor Y som anser att för att kunna göra en riktig väsentlighetsbedömning krävs såväl arbetslivserfarenhet som erfarenhet av det reviderade företaget. Hen tror vidare att juniora medarbetare gärna sätter en lägre materialitet för att vara på den säkra sidan. Att det idag inom de stora byråerna finns en tydlig metodik menar Revisor X kan innebära en risk då det för de juniora medarbetarna är enkelt att enbart gå på det datorgenererade väsentlighetstalet. Hen menar att de då kan missa externa faktorer i beräkningen och som en konsekvens inte heller får möjlighet att testa och utvecklas sitt professionella omdöme som tidigare.

Hur spelar kvalitativa faktorer in vid en väsentlighetsbedömning?

Revisor W menar att hen har ett kvantitativt angreppssätt initialt för att sedan väga in kvalitativa faktorer för att avgöra vart väsentlighetstalet slutligen ska hamna. Utgångspunkt i mallen tar även Revisor Y, som sedan väger in egna justeringsposter baserade på kvalitativa bedömningar om företaget. Med detta syftar Revisor Y främst på att om det finns bra kontroller och interna processer i företaget så kan man förlita sig mer på de siffror som presenterats av bolaget. Revisor X å andra sidan väger in sin personliga kunskap och känsla om företaget redan i utgångsläget. Även Revisor Z tar hänsyn till de kvalitativa faktorerna i utgångsläget och använder dem för att få en fingervisning om vart väsentlighetstalet ungefär ska landa. Som exempel ger hen att om man vet att ekonomiavdelningen är kompetent så kan man förlita sig på deras redovisning i större utsträckning och då ha ett högre väsentlighetstal.

Finns det några risker/konton som du alltid tittar på i ett företag?

Respondenternas svar på denna fråga visar att de anser att riskerna i företagets struktur och ägarförhållanden är en viktig riskfaktor att ta hänsyn till. Revisor Z lyfter fram vikten av att titta på ägarstrukturen i företaget vilket exemplifieras med engagerade ägare som en risk då de kan ha incitament att manipulera siffrorna. Samma risk lyfts av Revisor X som anser att företagets styrning är den största potentiella risken i ett bolag. Vidare tog Revisor Z upp vikten av att skapa sig en helhetsbild av företaget innan revisionen för att få en uppfattning om vart riskmoment kan finnas. Detta görs enligt hen genom att titta på företagets situation idag och historiskt men även byråns uppfattning av det reviderade företaget. Att skapa sig en helhetsbild företaget, såväl internt som externt, tas även upp av Revisor W. Som exempel lyfter hen fram att det finns olika riskområden beroende på inom vilken bransch som företaget är verksamt i. Vidare tar respondenten upp intäkter samt varulager, och andra värderingsposter, som konton att alltid innebär en potentiell risk. Revisor Y anser att den största risken ligger i intäktsposten, där det är viktigt att undersöka risken för att oegentligheter uppstår samt i vilken utsträckning ledningen har att åsidosätta interna kontroller.

4.3.1 CASE – TILLVERKNING AB

Fastställda väsentlighetstal för Tillverkning AB:

Revisor	W	X	Y	Z
Väsentlighetstal	1 200 000	750 000	500 000	700 000

Hur gjordes beräkningen?

Revisor W väljer att titta i resultaträkningen, och på grund av att det är relativt få ägare, samt att företaget inte är noterat med utdelningskrav, tittar hen först och främst på bruttovinsten. Med denna bas skulle hen sedan ta 2 % vilket ger 781 000 kronor. Revisor W anser dock att, med grund i att företaget har ett högt eget kapital, så finns det höjd att justera upp väsentlighetstalet. Efter att ha räknat på olika procentsatser på det justerade egna kapitalet kommer hen fram till att hen kan tänka sig att justera upp väsentlighetstalet till 1 200 000 kronor. Revisor W säger dock att om det inte hade funnits tveksamheter kring den interna kontrollen i företaget hade hen kunnat tänka sig att sätta ett högre tal.

Revisor X noterar att det finns en höjd i bolaget, på grund av det höga egna kapitalet, vilket minskar risken att bolaget skulle hamna på obestånd. Hen anser att resultatet är för lågt i förhållande till storleken på bolaget och hen tittar därför på det justerade egna kapitalet framför resultaträkningen. För att beräkna väsentlighetstalet använder Revisor X sig av en kombination av det justerade egna kapitalet och nettoomsättningen som bas, men använder sig inte av någon uttalad procentsats. Hen kommer då fram till att ett rimligt väsentlighetstal att använda sig av

skulle ligga runt 750 000 kronor för revisionen. Hen säger att hen inte använder sig av de modeller som finns inom byrån utan går på sitt professionella omdöme.

Revisor Y reagerar på att företaget år 2014 i princip har nollresultat vilket innebär att små fluktuationer i resultatposterna kan ge stor påverkan på resultatet. Enligt byråns riktlinjer tittar hen först på "resultat före skatt" men tycker att bokslutsdispositionerna i detta fall inte är representativa för företaget. Respondenten tittar därefter på "resultat efter finansiella poster", men även en stor procentdel av denna post skulle ge ett väldigt lågt väsentlighetstal. Med grund i detta väljer hen att istället titta på nettoomsättningen, och tar 1 % av denna post och landar då kring 800 000 kronor, vilket hen anser vara för högt. Det väsentlighetstal som slutligen sätts av Revisor Y baseras därför på 5 % det justerade egna kapitalet och fastställs då till 500 000 kronor.

Det första Revisor Z reagerar på att det är första året revisionen genomförs av byrån för detta bolag och att hen därför vill vara något försiktig när man sätter väsentlighetstalet. Då företaget vinstdrivande, de vill ge utdelning och med grund i detta visa goda resultat, tittar Revisor Z i resultaträkningen. Väljer att titta på "rörelseresultatet" framför "resultat före skatt" då det anses vara mer representativt i detta fall. Det väsentlighetsintervall som då beräknas anses av Revisor Z vara för lågt och hen väljer därför att titta på omsättningen i företaget istället, då hen anser att väsentlighetstalet då landar på en mer rimlig nivå. Med omsättningen som bas fås ett intervall på 400 000 - 1 600 000 kronor, Revisor Z väljer på grund av att det är första året som en revision genomförs för företaget att lägga sig i den nedre delen av intervallet och landar då på ett väsentlighetstal på 700 000 kronor.

Vilka risker identifierade du i företaget och påverkade dessa din bedömning?

Den problematik som nämns i caset gällande periodisering av kostnader anser samtliga respondenter utgöra en risk i företaget som därför behöver granskas extra noggrant. Utöver detta identifierades värderingen av varulagret som ett riskområde i företaget av samtliga: "Det är viktigt att granska att lagret är värderat rätt, speciellt då inköpen sker i utländsk valuta" - Revisor X. Både Revisor Y och Revisor Z ser, utöver detta, en risk med den provision som säljarna jobbar mot som kan leda till incitament för manipulationer av resultatet. Samma risk identifieras av Revisor X som tar upp försäljningsprocessen som ett riskområde, medan Revisor W lyfter fram intäkter i allmänhet som riskfyllt, men nämner inte specifikt någon provisionsproblematik. I samband med riskerna kring intäkter detta nämner både Revisor W och Revisor X att även kundfordringar är en viktig post att granska.

Hur skulle det påverka din bedömning om det istället är tionde året som du genomför en revision för företaget?

Alla fyra respondenter anser att erfarenhet av tidigare utförda revisioner hos ett företag bidrar till att ett bättre anpassat väsentlighetstal kan beräknas för företaget. Revisor Z hade velat komma upp på ett väsentlighetstal mellan 1 000 000 - 1 300 000 kronor. Även Revisor W tror att hen hade kunnat höja väsentlighetstalet betydligt vid de nya förutsättningarna och att

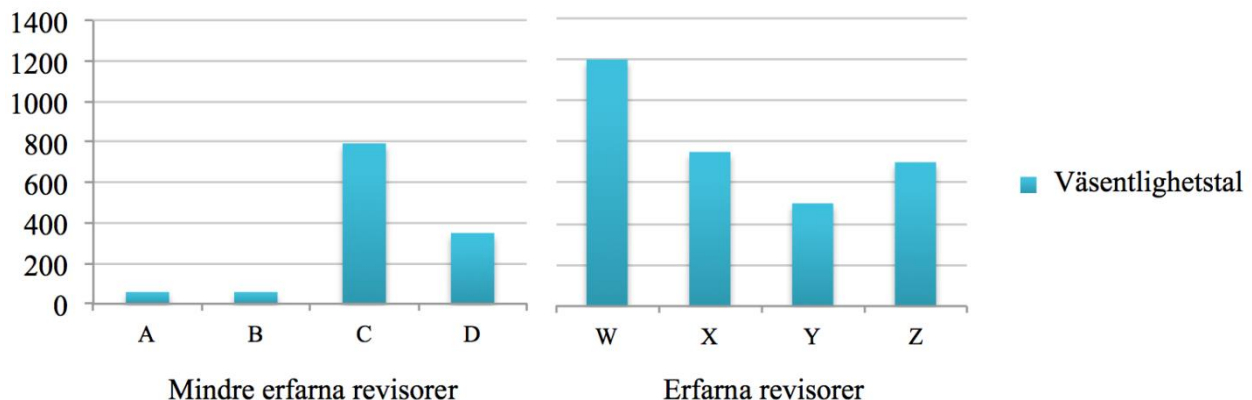
väsentlighetstalet skulle kunna höjas upp till kring 2 000 000 kronor. Revisor X är dock tveksam till om de nya förutsättningarna skulle ge någon stor påverkan, men ställer sig positiv till att öka väsentlighetstalet något. Revisor Y anser att de nya förutsättningarna skulle påverka och ge ett mer korrekt väsentlighetstal, men anser inte att det inte är en självklarhet att man i slutändan fastställer ett högre väsentlighetstal än det som sattes för förstaårsrevisionen.

5. ANALYS

I följande kapitel kommer det empiriska material som samlats in genom intervjuerna i studie analyseras med hjälp av de teorier som tagits upp i tidigare kapitel.

Då väsentlighet är ett svårdefinierat begrepp (Colman & May 2007) var det viktigt för studien att se att alla respondenter hade liknande syn på begreppet och dess betydelse för att resterande svar skulle vara jämförbara. De svar som erhöles på denna fråga var något nyanserade, men trots detta anses grunden i respondenternas definitioner överensstämma i tillräckligt stor utsträckning.

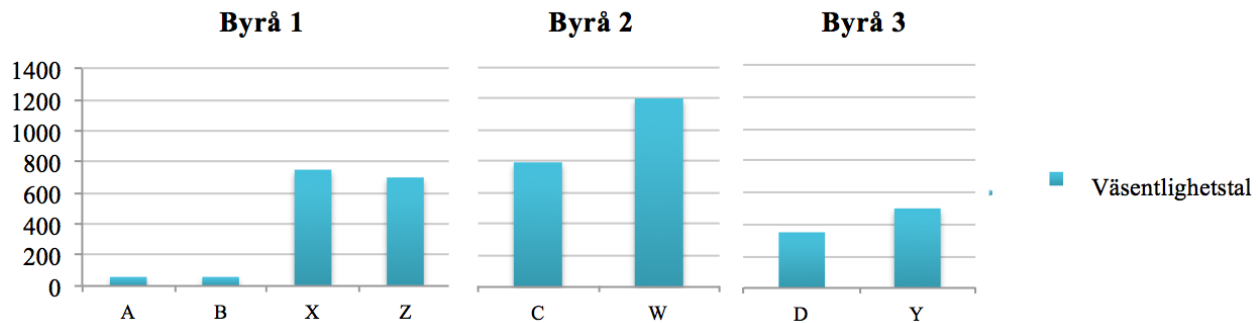
Samtliga respondenter anser att deras syn på väsentlighet har utvecklats under deras tid som revisorer och att erfarenheten på ett eller annat sätt har betydelse vid deras väsentlighetsbedömning. Intervjurespondenterna uttryckte även att deras professionella omdöme utvecklats i takt med ökande arbetslivserfarenhet, vilket överensstämmer med slutsatsen som Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) drog i sin studie om att en mer erfaren revisor har en större överblick. Detta valideras ytterligare genom att de revisorer som i studien klassats som erfarna anser att de kan förlita sig på sitt professionella omdöme i större utsträckning än sina mindre erfarna kollegor.

(Figur 2)

Genom att studera de väsentlighetstal som beräknats av respondenterna för det fiktiva företaget "Tillverkning AB" i figur 2 kan en stor spridning observeras mellan individerna. Messier (1983) fann i sin studie stor samstämmighet inom de grupper han studerade, vilket inte stämmer överens med det resultat som visats i studien ovan. Det kan även konstateras att det är stor spridning inom de båda grupperna erfarna samt mindre erfarna revisorer. Vidare observeras även att det finns överlappningar mellan de väsentlighetstal som fastställts av revisorer tillhörande de båda grupperna. Genom denna observation skulle slutsatsen gällande att erfarna revisorer generellt fastställer ett högre väsentlighetstal än mindre erfarna revisorer (Wright & Abdolmohammadi 1987; Krogstad, Ettenson & Shanteau 1984) inte stämma överens med studiens insamlade

material. Genom att studera figur 2 finner man även stora skillnader mellan respondenterna från samma byrå, något även Bernardi & Arnold (1994) fann i sin studie.

(Figur 3)

Studerar man enbart på Byrå 1 i figur 3, inom vilken fyra av respondenterna arbetar, så kan man se att de två mindre erfarna revisorerna fastställde samma belopp samt att de två erfarna revisorerna beräknade snarlika belopp. Man kan även se att de erfarna revisorerna fastställde ett högre belopp än de mindre erfarna revisorerna inom Byrå 1. På de övriga två byråerna finns en mindre erfaren revisor samt en erfaren revisor. Även inom dessa byråer framkommer det tydligt att de erfarna revisorerna fastställer ett högre belopp än sin mindre erfarna kollega. Genom att studera relationen mellan fastställt väsentlighetstal och erfarenhet inom respektive byrå kan slutsatsen om att revisionserfarenhet innebär att ett högre väsentlighetstal fastställs (Wright & Abdolmohammadi 1987; Krogstad, Ettenson & Shanteau 1984) styrkas.

Byråtillhörighet visades av Carpenter och Dirsmith (1992), Carpenter, Dirsmith och Gupta (1994), Messier (1983) och Bernardi och Arnold (1994) vara påverkande faktor vid en väsentlighetsbedömning. Carpenter och Dirsmith (1992) samt Carpenter, Dirsmith tillsammans med Gupta (1994) menade att byråtillhörigheten är av betydelse genom att byråns kultur påverkar processen kring väsentlighetsbedömningen. Att det inte går att finna ett generellt samband mellan de båda grupperna, liknande den positiva korrelation mellan erfarenhet och väsentlighetstalet som kan visas inom byråerna, skulle kunna knytas till teorierna att revisorerna influeras av den byrå som de arbetar inom.

Utöver den faktiska skillnad som observerats från de fastställda väsentlighetstalen för "Tillverkning AB", har även skillnader i tillvägagångssättet och synsättet observerats mellan grupperna. Inom båda grupperna tog respondenter upp riskerna: incitament till manipulation, varulagervärdering och valutakursförändringar, vilka alla uppmärksammats som riskområden i teorin. Inom de respektive grupperna betonades även vikten av att granska företagets interna kontroller. Gällande incitament till manipulation tog flera respondenter upp risken med försäljarna som arbetade mot provision. De menade att denna typ av bonusvillkor kan leda till manipulation av resultatet och att poster kopplat till intäkter i resultat- och balansräkning därför

är av betydande risk och nödvändiga att granska extra noggrant när man genomför revisionen. Denna observation stämmer överens Peters, Lewis och Dhar (1989) som hävdar i sin studie om att bonusvillkor ökar risken för att resultat medvetet manipuleras för att nå olika bonusnivåer. Att värderingen av varulager är en komplex är en genomgående åsikt från respondenterna, vilket även tas upp av Peters, Lewis och Dhar (1989). Flera respondenter menar också att företaget är utsatt för en valutarisk till följd av eventuella fluktuationer i valutakursen då inköpen sker i dollar. Detsamma menar Bennet (1996) som menar att det existerar en valutarisk när både kort- och långsiktiga förändringar i valutan skulle kunna påverka företaget.

Vid beräkningen av väsentlighetstalet för "Tillverkning AB" förlitade sig de mindre erfarna revisorerna generellt på byråns metodik och baserade beräkningarna på kvantitativa faktorer. De studerade generellt riskfaktorer kopplade till specifika konton som är genomgående för ett typiskt företag så som intäkter, periodiseringar och varulager. De erfarna revisorerna lyfte fram samma risker som de mindre erfarna revisorer gällande "Tillverkning AB". En skillnad mellan grupperna kan dock finnas genom att studera svaren på vilka risker de generellt tittar på där de erfarna revisorerna lyfte fram företagsstrukturen och ägarförhållandet i bolaget som riskområden de generellt granskar vid en revision. Att ägarförhållandet i ett företag har påverkan på väsentlighetsbedömningen framhålls av Blokdijk et al. (2003), som anser att ett lägre väsentlighetstal ska sättas vid en revision av ett bolag där det kan finnas incitament hos ägarna att manipulera resultatet. Det kan även kopplas till Carpenter och Dirsmith (1992) teori om att erfarna revisorer lägger mer fokus på kontextuell kunskap medan mindre erfarna revisorer lägger en större vikt vid ytliga kännetecken och tydliga objekt. Även Curtis och Turley (2007) menar att erfarenhet ger en större förståelse för vad som faktiskt är en risk.

En väsentlighetsbedömning är enligt Abdolmohammadi och Wright (1987) ett semi-strukturerat beslut. Dock är det fiktiva företag som använts i studien begränsat vad gäller den information som respondenterna gavs så kan det beslut som respondenterna ombads göra klassas som ett något mer strukturerat beslut än en verklig väsentlighetsbedömning. Därmed saknas även en del av de kvalitativa faktorer som de erfarna respondenterna betonat att de brukar titta på, så som ägarförhållandet och strukturen i företaget.

Samtliga respondenter tog dock utgångspunkt i de baser och procentsatser som anvisades av byråns riktlinjer. Den skillnad som observerades var att de erfarna revisorerna fastställde väsentlighetstal utifrån företaget som helhet och vad de ansåg rimligt, medan de mindre erfarna revisorerna verkade begränsas i viss utsträckning av de byråspecifika riktlinjerna. Att de erfarna revisorerna frångick byråns metodik i större utsträckning än sina mindre erfarna kollegor, gav intrycket att de förlitade sig mer på sitt professionella omdöme. Detta skulle kunna förklaras genom Carpenter och Dirsmiths (1992) teori om att erfarna revisorer i större utsträckning förlitar sig på kvalitativa faktorer. Enligt Messiers (1983) slutsats skulle detta kunna bero på att längre erfarenhet ger en bättre förståelse för beslutsprocessen vilket ökar kvalitén på det professionella omdömet.

Alla respondenterna anser att tidigare erfarenhet av företaget som ska revideras spelar roll vid väsentlighetsberäkningen. Majoriteten av dem tror även att denna erfarenhet skulle leda till att ett högre väsentlighetstal används vid revisionen. Två av de erfarna revisorerna gav en konkret siffra på vilket väsentlighetstal det hade velat komma upp till vid de nya förutsättningarna vilket visar på en självsäkerhet kring väsentlighetsbedömningarna, något Estes och Reames (1988) anser vara en skillnad mellan erfarna och mindre erfarna revisorer.

6. SLUTSATS

I detta kapitel kommer analysen från föregående kapitel användas för att svara på studiens inledande frågeställning. Vidare kommer en återkoppling till studiens syfte att göras. Slutligen ges förslag till intressanta områden relaterade till studien som anses intressanta för framtida forskning.

- *Hur påverkar arbetslivserfarenhet inom revision en revisors väsentlighetsbedömning?*

Den slutsats som kan dras gällande påverkan av en revisors erfarenhet vid en väsentlighetsbedömning är att en erfaren revisor fastställer ett högre väsentlighetstal än sina mindre erfarna kollegor inom samma byrå.

Det är dock inte möjligt att göra ett påstående om att erfarna revisorer generellt fastställer ett högre väsentlighetstal än mindre erfarna revisorer. Under studiens gång har det visat sig att det ej varit möjligt att enbart undersöka arbetslivserfarenhet som påverkande faktor vid en väsentlighetsbedömning. Anledningen till detta är att studien visat på stora skillnader mellan revisorerna inom grupperna, som gått att härleda till vilken byrå de arbetar inom. De enskilda byråernas kultur och metodik har därmed visat sig ha påverkan på en revisors förhållningssätt och tillvägagångssätt vid bedömningen. Genom att istället studera de väsentlighetstal som beräknats av respondenterna utifrån både byråtillhörighet och arbetslivserfarenhet kan vi se att ett högre väsentlighetstal fastställs av den/de erfarna revisorerna i förhållande till den/de mindre erfarna revisorerna inom samma byrå.

Efter genomförd studie konstateras alltså att erfarenhet i samverkan med byråtillhörighet är påverkande faktorer för vilket väsentlighetstal som fastställs av en revisor. Då studien tagit sin grund i äldre studier inom samma ämne är det intressant att se att stora likheter med slutsatsen i denna studie återfinns i studierna genomförda av Messier (1983), Carpenter & Dirsmith (1992) samt Bernardi och Arnold (1994) vilka samtliga funnit att en revisors väsentlighetsbedömning påverkas av både byråtillhörighet och arbetslivserfarenhet.

6.1 DISKUSSION

Den initiala idén med studien var att studera skillnader i väsentlighetsbedömningar mellan stora och små byråer. Då detta inte var genomförbart på grund av svårigheter att få intervjuer hos mindre byråer ändrades perspektivet till att studera erfarenhetens påverkan hos individuella revisorer på de stora byråerna. Efter genomförd studie kan det konstateras att studiens initiala frågeställning hade varit svår att besvara genom intervjuer med endast en respondent från varje

byrå. Detta då skillnaderna mellan revisorerna inom de stora byråerna som inkluderats i den nuvarande studien har visats sig vara stora.

Efter att studien bytt inriktning har arbetet flutit på bra. Ett hinder som uppstått under arbetets gång var bland annat en inställd intervju under studiens slutskede. Detta anses dock inte ha påverkat studien då den inställda intervjun var med en respondent från en annan byrå än de tre som för närvarande ingår i studien. En jämförelse inom den byrån mellan en erfaren och en mindre erfaren skulle därför inte ha kunnat utföras.

Resultatet från studien skiljer sig något från det utfall som initialt förväntades. Studien förväntades kunna visa på en generell skillnad mellan de studerande grupperna. Det visade sig dock att det inte var möjligt att enbart studera arbetslivserfarenhetens påverkan då byråtillhörigheten visade sig vara en faktor som påverkade en revisors väsentlighetsbedömning i liknande utsträckning. Den initiala tanken om att studera skillnader mellan stora och små byråer hade dock gett upphov till tanken att det skulle finnas stora likheter mellan de stora byråerna.

6.2 VIDARE STUDIER

Då man i studien funnit ett samband mellan såväl byråtillhörighet som arbetslivserfarenhet och fastställt väsentlighetstal hade det varit intressant att göra en djupare studie på området. Ett förslag på vidare forskning skulle därför vara att inkludera fler respondenter från varje byrå för att se hur studiens slutsats håller i ett mer generellt perspektiv. Det hade även varit intressant att fortsätta undersöka skillnader mellan de olika byråerna. Detta skulle kunna göras genom att ge flera byråer i uppdrag att granska ett existerande företag, för att då garantera att respondenterna kan tillgå samma information som i en verklig situation.

En observation som gjorts under intervjutillfällena är att väsentlighetstalet av samtliga definieras i termer av vilka fel som skulle påverka intressenterna av företaget. Det var dock endast ett fåtal respondenter som sa att de tar hänsyn till intressenterna vid beräkningen av ett väsentlighetstal. Ett annat förslag till framtida forskning skulle därför kunna innefatta att studera en intressents uppfattning av väsentlighet i förhållande till det väsentlighetstal en revisor använder sig av.

7. KÄLLFÖRTECKNING

Alpert, B. (1967). Non-Businessmen as Surrogates for Businessmen in Behavioural Experiments. *The Journal of Business*, 40(2), ss. 203-207.

Bennet, S. (1996). *Finansarbetet i Företaget - Från likviditetsstyrning till riskhantering*, 2:e uppl. Stockholm: Förlags AB Industrilitteratur.

Bernardi, R. A. & D. F. Arnold, Sr. (1994). The influence of client integrity and competence and auditor characteristics on materiality estimates. *Irish Accounting Review*, 1(1), ss. 1–23.

Bjurman, A. & Weihagen, E. (2014). Hur pålitligt är det redovisade resultatet?. *Balans fördjupningsbilaga*, (3), ss.17-20.

Blokdijk, H., Driehhuizen, F., Simunic, D. & Stein, M. (2003). Factors Affecting Auditors' Assessments of Planning Materiality. *Auditing. A journal of practice & theory*, 22(2), ss. 297-307.

Bryman, A. (2013). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:a uppl. Stockholm: Liber AB.

Carpenter, B. W., Dirsmith, M. W. & Gupta, P. P. (1994). Materiality Judgments and Audit Firm Culture: Social-Behavioural and Political Perspectives. *Accounting, Organizations and Society*, 19(4), ss 355-380.

Carpenter, B,W. & Dirsmith M,W. (1992). Early debt extinguishment transactions and auditor materiality judgments: a bounded rationality perspective. *Accounting, organizations & Society*, 17(8), ss. 707-740.

Carrington, T. (2010). *Revision*. Graphycems: Liber AB.

Colman, V. P., & May, J. A. (2007) Materiality from a different point of view. *Financial Executive*, 23(5), ss. 13-14.

Copeland, R. M., Francia A. J. & Strawser. (1973). Students as Subjects in Behavioural Research. *The Accounting Review*, 48, ss. 365-372.

Curtis, E. & Turley, S. (2007). The business risk audit – A longitudinal case study of an audit engagement. *Accounting, Organizations and Society*, 32(4), ss. 439-461.

Eliasson, A. (2010). *Kvantitativ metod från början*, 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Erickson, M., Mayhew, B. W. & Felix, W. L., Jr. (2000). Why do audits fail? Evidence from Lincoln savings and loan. *Journal of Accounting Research*, 38, ss. 165–193.

Estes, R. & Reames, D. D. (1988). Effects of personal characteristics on materiality decisions: A multivariate analysis. *Accounting & Business Research*, 18(72), ss. 291–296.

FAR.se. (2011). EUs revisionspaket i korthet. <http://www.far.se/Du-i-din-yrkesroll/Revisor/Nyheter/EUs-revisionspaket-i-korthet/> [2015-04-27]

Frooman, J. (1999). Stakeholder influence strategies. *The academy of management review*, 24(2), ss. 191-205.

Grant, T.C., Depree Jr., C.M., & Grant, G.H. (2000). Earnings management and the abuse of materiality. *Journal of Accountancy*, 190 (3), ss. 41-44.

Gwilliam, D. & Jackson, R. H. G. (2008). Fair value in financial reporting: Problems and pitfalls in practice. A case study analysis of the use of fair valuation at Enron. *Accounting Forum*, 32, ss. 240-259.

Hamilton, R. E. & Wright, W. F. (1982). Internal Control Judgments and Effects of Experience: Replications and Extensions. *Journal of Accounting Research*, 20(2), ss. 756-765.

Herolf, O. & Hjalmarsson, B. (2009). International Standards on Auditing ISA: Lathund till väsentligare ändringar jämfört med revisionsstandard i Sverige (RS), FAR SRS.

Bernardi, R. A. & D. F. Arnold, Sr. 1994. The influence of client integrity and competence and auditor characteristics on materiality estimates. *Irish Accounting Review*, 1(1), ss. 1–23.

Holstrum, G. L. & W. F. Messier, Jr. 1982. A review and integration of empirical research on materiality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 2(1), ss. 45–63.

International Standards on Auditing (ISA) 200, Den oberoende revisorns övergripande mål samt utförandet av en revision enligt International Standards on Auditing.

International Standards on Auditing, (ISA) 320 Väsentlighet vid planering och utförande av en revision.

Iskandar, T. M. & Iselin, E.R. (1999). A Review of materiality research. *Accounting Forum*, 23(3), ss. 209-239.

Jacobsen, D.I. (2002). *Vad, hur och varför: om metodval I företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Krogstad, J., Ettenson, R. & Shanteau, J. (1984). Context and Experience in Auditors' Materiality Judgments. *Auditing: a journal of practice and theory*, 4(1), ss. 54-73.

Lennartsson, R. (2011). Ny standard 2011. *Far föregriper EU-reglering - har infört ISA i Sverige*. Balans (1), ss. 18.

McKee, T. E. & Eilifsen, A., (2000). Current Materiality Guidance for Auditors. *CPA Journal*, 70(7), ss. 54-57.

- Messier, W. (1983). The Effect of Experience and Firm Type on Materiality/Disclosure Judgments. *Journal of Accounting Research*, 21(2). ss. 611-618.
- Messier, W., Eilifsen, A. & Martinov-Bennie, N. (2005). A Review and Integration of Empirical Research on Materiality Two Decades Later. *Auditing: A journal of practice & theory*. 24(2), ss. 153-187.
- Pattillo, J. W. & Siebel, J. D. (1974). Factors affecting the materiality judgment. *The CPA journal*, ss. 39-44.
- Peters, J., Lewis B. & Dhar, V. (1989). Assessing inherent risk during audit planning: The development of a knowledge based model. *Accounting, Organizations and Society*, 14(4), ss. 359-378.
- Simon, H. A. (1960). *The new Science of Management Decision*, 1:a uppl. New York: Harper (& Row)
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2009). *Research methods for Business Students*. 5. uppl., Harlow: Pitman Publishing.
- Savvides, S. & Savvidou, N. (2012). Market risk disclosures of banks: a cross-country study. *International Journal of Organizational Analysis*, 20(4), ss. 379-405.
- Skeppshultcykeln AB - Årsredovisning 2013. Business Retriever.
<http://retweb05.int.retriever.no.ezproxy.ub.gu.se/services/businessinfo/displayBusinessInfo?orgnum=5566106091> [2015-04-13]
- Skinner, F. (2013). Special issue on currency risk. *International Review of Financial Analysis*, 29(1), ss. 250
- Spires, E. (2012). Trade-offs in Audit Testing. *Journal of Accounting Education*, 30(2), ss. 220-232.
- Trohammar, C.-J. (2006). *Revision: en praktisk beskrivning*. Stockholm : FAR förlag
- Tuttle, B., Coller, M., & Plumlee, R.D. (2002). The effect of misstatements on decisions of financial statement users: An experimental investigation of auditor materiality thresholds. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 21(1), ss. 11-27.
- Wright, A. & Abdolmohammadi, M. (1987). An Examination of the Effect of Experience and Task Complexity on Audit Judgments. *The Accounting Review*, 62(1), ss. 1-13.

8. APPENDIX

8.1 CASE – FINANSIELLA RAPPORTER

Resultaträkning	2014	2013
Rörelsens intäkter		
Nettoomsättning	79587	80133
Förändring av produkter i arbete, lager av färdiga varor	-253	-1801
Summa rörelsens intäkter	79334	78332
Rörelsens kostnader		
Råvaror och förnödenheter	-40270	-37939
Övriga externa kostnader	-16563	-15785
Personalkostnader	-19444	-19598
Avskrivningar på materiala anläggningstillgångar	-1898	-1951
Rörelseresultat	1159	3059
Resultat från finansiella poster		
Ränteintäkter	178	324
Räntekostnader	-1316	-1745
Resultat efter finansiella poster	21	1638
Bokslutsdispositioner		
Förändring i periodiseringsfonder	-20	701
Förändring i ackumulerade överavskrivningar	645	529
Resultat före skatt	646	2868
Skatt	-193	-797
Årets resultat	453	2071

Balansräkning	31/12/2014	31/12/2013
TILLGÅNGAR		
Anläggningstillgångar		
Materiella anläggningstillgångar		
Byggnader och mark	9489	10072
Maskiner och andra tekniska anläggningar	2789	3321
Inventarier, verktyg och installationer	745	394
Pågående nyanläggning	322	0
Summa materiella anläggningstillgångar	13345	13787
Summa anläggningstillgångar	13345	13787
Omsättningstillgångar		
Varulager		
Råvaror och förnödenheter	12043	12837
Varor under tillverkning	4397	4434
Färdiga varor och handelsvaror	7394	9119
Förskott till leverantörer	0	221
Summa varulager	23834	26611
Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	15537	16985
Skattefordran	503	0
Övriga fordringar	3251	3011
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	844	596
Summa kortfristiga fordringar	20135	20592
Kassa och bank	1323	1182
Summa omsättningstillgångar	45292	48385
SUMMA TILLGÅNGAR	58637	62172

EGET KAPITAL OCH SKULDER	31/12/2014	31/12/2013
Eget kapital		
Bundet eget kapital		
Aktiekapital (10 000 aktier)	1000	1000
Reservfond	200	200
Uppskrivningsfond	2466	2566
Summa bundet eget kapital	3666	3766
Fritt eget kapital		
Balanserat resultat	12000	12049
Årets resultat	308	1851
Summa fritt eget kapital	12308	13900
Summa eget kapital	15974	17666
Obeskattade reserver	6256	6881
Långfristiga skulder		
Checkräkningskredit (Beviljad kredit 5,6 Mkr)	193	682
Skulder till kreditinstitut	26641	28197
Summa långfristiga skulder	26834	28879
Kortfristiga skulder		
Skulder till kreditinstitut	561	425
Leverantörsskulder	5319	3493
Skatteskulder	0	326
Övriga skulder	924	1432
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2767	3069
Summa kortfristiga skulder	9571	8745
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER	58635	62171

STÄLLDA SÄKERHETER	50052	49435
ANSVARSFÖRBINDELSER	150	150

8.2 INTERVJUGUIDE

Intervjumall som används under intervjuerna i studien:

- Hur skulle du definiera väsentlighet samt dess betydelse vid en revision?
- Har din syn på väsentlighet och riskbedömning förändrats under din tid som revisor och i så fall på vilket sätt?
- Vilken betydelse tror du att erfarenhet generellt spelar vid en väsentlighetsbedömning?
- Hur spelar kvalitativa faktorer in vid en väsentlighetsbedömning?
- Finns det några risker/konton som du alltid tittar på i ett företag?
- Hur gjordes beräkningen?
- Vilka risker identifierade du i företaget och påverkade dessa din bedömning?
- Hur skulle det påverka din bedömning om det är tionde året som du genomför en revision för företaget?